

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2020

Eva Horáčková

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Hudební katedra

Zdeněk Svěrák, Jaroslav Uhlíř a jejich tvorba pro děti

Bakalářská práce

Autor: Eva Horáčková
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: Mgr. Jiří Skopal, Ph.D.
Oponent práce: PhDr. Dana Soušková, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Eva Horáčková
Studium:	P17P0431
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání, Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání
Název bakalářské práce:	Zdeněk Svěrák, Jaroslav Uhlíř a jejich tvorba pro děti.
Název bakalářské práce AJ:	Zdeněk Svěrák, Jaroslav Uhlíř and their works for children.

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá tvorbou Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře, která je věnovaná dětem. Cílem bakalářské práce je zjištění využitelnosti dětských písniček, minioperek a Hodin zpěvu v mateřských, základních, středních a základních uměleckých školách. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se soustředí na autory a jejich společnou tvorbu. V práci se objevují i poznatky bývalých členek z dětského sboru Sedmihlásek, jenž spolupracoval se Zdeňkem Svěrákem a Jaroslavem Uhlířem. V praktické části je využito kvalitativního a kvantitativního výzkumu. Výzkum je rozdělený na tři části. Jednou z částí je i dětský koncert.

1. ČERMÁKOVÁ, Dana. Zdeněk Svěrák Muž renesanční. Praha: Imagination of People, 2019. ISBN 978-80-87685-51-3. 2. HERDEN, Jaroslav. Hudba pro děti a mládež. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. 3. SVĚRÁK, Zdeněk a Jaroslav UHLÍŘ. Když se zamiluje kůň: písničky s notami a akordy pro děti i dospělé. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Fragment, 2004. ISBN 80-7200-910-9. 4. SVĚRÁK, Zdeněk a Jaroslav UHLÍŘ. Když je pěkné počasí. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Fragment, 2011. ISBN 978-80-253-1252-0. 5. UHLÍŘ, Jaroslav a Zdeněk SVĚRÁK. Mám v hlavě myš Lenku. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. Havlíčkův Brod: Fragment, 2006. ISBN 80-253-0320-9.

Garantující pracoviště:	Hudební katedra, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Jiří Skopal, Ph.D.
Oponent:	PhDr. Dana Soušková, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	16.1.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením Mgr. Jiřího Skopala, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 14. 8. 2020

Eva Horáčková

Poděkování

Moje poděkování patří Mgr. Jiřímu Skopalovi, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mně v průběhu zpracování bakalářské práce věnoval. Ráda bych též poděkovala své rodině.

Anotace

HORÁČKOVÁ, Eva. *Zdeněk Svěrák, Jaroslav Uhlíř a jejich tvorba pro děti*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 57 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá tvorbou Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře, která je věnovaná dětem. Cílem bakalářské práce je zjištění využitelnosti dětských písniček, minioperek a Hodin zpěvu v mateřských, základních, středních a základních uměleckých školách. Teoretická část se soustředí na autory a jejich společnou tvorbu. Praktická část obsahuje výzkum, který je rozdělený na tři části. Součástí práce jsou projektové dny i dětský koncert.

Klíčová slova: Zdeněk Svěrák, Jaroslav Uhlíř, dětské písně, minioperky, Hodina zpěvu

Annotation

HORÁČKOVÁ, Eva. *Zdeněk Svěrák, Jaroslav Uhlíř and their works for children*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2020. 57 pp. Bachelor thesis.

The bachelor's thesis deals with the work of Zdeněk Svěrák and Jaroslav Uhlíř, which is focused on children. The aim of the bachelor's thesis is to find out how their children's songs, mini-operas and Singing lessons can be used in kindergartens, primary, secondary and music schools. The theoretical part focuses on the authors and their joint work. The practical part contains a research, which is divided into three parts. The thesis also includes a children's concert and project days.

Keywords: Zdeněk Svěrák, Jaroslav Uhlíř, children's songs, mini-operas, Singing lesson

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Obsah

Úvod.....	10
1 Vokální tvorba pro děti.....	11
1.1 Píseň.....	11
2 Zdeněk Svěrák.....	13
3 Jaroslav Uhlíř.....	16
4 Společná tvorba autorské dvojice Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře.....	17
4.1 Dětské písničky.....	18
4.2 Minioperky.....	19
4.2.1 O Budulínkovi (2004).....	20
4.2.2 O Červené Karkulce (2005).....	20
4.2.3 O dvanácti měsíčkách (2007).....	20
4.2.4 O Šípkové Růžence (2008).....	21
4.3 Hodiny zpěvu.....	21
4.3.1 Hodiny zpěvu 1988 – 1997.....	22
4.3.2 Hodiny zpěvu 1998 – 2007.....	23
4.3.3 Hodiny zpěvu 2008 – 2017.....	23
4.4 Filmové pohádky.....	23
4.5 Zpěvníky.....	24
4.6 Koncerty.....	26
4.6.1 Koncerty v roce 2019.....	26
5 Výzkum.....	28
5.1 Cíl výzkumu.....	28
5.2 Stanovení hypotéz.....	28
5.3 Terénní fáze výzkumu a výzkumný soubor.....	29
5.3.1 První fáze výzkumu.....	29
5.3.2 Druhá fáze výzkumu.....	30

5.3.3 Třetí fáze výzkumu	33
5.4 Použité metody.....	33
5.5 Interpretace a vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření.....	33
5.6 Verifikace hypotéz	43
6 Využitelnost tvorby Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře	45
6.1 Projektový den v MŠ, ZŠ, SŠ	47
6.1.1 Projektový den v mateřské škole	47
6.1.2 Projektový den na 1. stupni základní školy.....	48
6.1.3 Projektový den na 2. stupni základní školy, na střední škole	50
Závěr	52
Použité zdroje.....	53
Seznam grafů.....	56
Seznam příloh	57

Úvod

Bakalářská práce se zabývá tvorbou Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře určenou dětem. Jejich dílo mě zajímá a přikládám mu velký význam, protože písničky Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře jsou oblíbené napříč generacemi. Písň této autorské dvojice jsem zpívala a poslouchala od dětství a nyní je ráda využívám ve své pedagogické praxi. Vzájemná spolupráce Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře trvá padesát tři let. Za celou dobu jejich společného působení napsali přes čtyři sta skladeb věnovaných především dětem. Autorská dvojice vytvořila hudební pořad s názvem *Hodina zpěvu* pro diváky Československé televize, který byl uváděn v letech 1988 až 2017 každoročně v období Vánoc.

Bakalářská práce je rozdělena do šesti kapitol a skládá se z teoretické a praktické části. První kapitola práce představuje teoretický úvod zaměřený na vokální tvorbu pro děti. Následně je představena autorská dvojice Zdeněk Svěrák a Jaroslav Uhlíř. Práce se věnuje Zdeňku Svěrákovi, jehož život je zachycen v literatuře, několika filmech a dokumentech. Při psaní o Jaroslavu Uhlířovi se jako limitující faktor projevil nedostatek literatury o jeho životě. Do společné tvorby Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře určené dětem řadíme dětské písničky, minioperky, *Hodiny zpěvu*, filmové pohádky, zpěvníky, koncerty a další výsledky jejich umělecké činnosti.

V bakalářské práci se objevují vzpomínky bývalých členek dětského pěveckého sboru Sedmihlásek Praha, který spolupracoval se Zdeňkem Svěrákem a Jaroslavem Uhlířem. V praktické části je využito kvalitativního a kvantitativního výzkumu, jenž je rozdělen na tři úseky a zahrnuje šest uskutečněných hudebních táborů zaměřených na tvorbu Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře. Tábory proběhly v létě roku 2019 v Bílé Třemešné a ve Dvoře Králové nad Labem. Na jednom z táborů s názvem *Není nutno* byl uspořádán koncert dětí sestavený z písniček zmíněných autorů a jeho záznam je přílohou bakalářské práce.

Výsledky výzkumu by měly směřovat zpět do praxe učitelů a nabídnout využitelnost písni, minioperek a *Hodin zpěvu* na různých stupních vzdělávání. Dále je navržen projektový den pro žáky mateřských, základních a středních škol, jenž by mohl na těchto typech škol obohatit výuku.

1 Vokální tvorba pro děti

Hudba je součástí každodenních aktivit již v mateřské škole. Děti hudbu nejenom poslouchají, ale také zpívají písničky, hrají na různé hudební nástroje a při hudbě se i pohybují. Vyučující působí na veškeré hudební činnosti dětí a zpěv učitele je pro děti vzorem, protože děti se učí hlavně nápodobou. Už v mateřské škole se pěstují pěvecké a poslechové návyky, na jejichž základě děti umí například rozeznat veselou a smutnou píseň. Velice často se hudební chvílka spojuje s rytmickým cvičením.¹

Uvést mladého člověka do světa hudby je obtížný úkol.² Během hudebních činností děti hudbou vychováváme a zároveň pěstujeme jejich vztah k hudbě. Výchova hudbou přispívá k dosažení osobních, společenských a mimohudebních cílů. V hudbě lze díky estetickému zážitku najít ztvárněný život či vztah ke člověku a ke společnosti. Úkolem výchovy k hudbě je porozumět hudební řeči, esteticky umět hudbu ohodnotit a vnímat ji ve všech nuancích.³ Děti se učí písničky od útlého dětství a od staršího školního věku si vybírají skladby dle svého zájmu a preferencí.

Z hlediska žánru dělíme hudbu pro děti a mládež do čtyř oblastí: vokální tvorba, instrumentální tvorba, vokálně instrumentální tvorba a hudebně dramatická tvorba.⁴ Vokální tvorba pro děti zahrnuje tvorbu písňovou, sborovou a vokálně instrumentální.

1.1 Píseň

Píseň je patrně nejstarší vokální hudební útvar tvořený zhudebněním textu. Lidský hlas je nejkrásnější hudební nástroj, který člověka obohacuje v mnoha směrech.⁵

¹ HUDEBNÍ ČINNOSTI pro předškolní vzdělávání: Nácviik písni. *Metodický portál RVP - Modul Články* [online]. Praha: Národní pedagogický institut ČR, 2020 [cit 1. 3. 2020.]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/16933/HUDEBNI-CINNOSTI-PRO-PREDSKOLNI-VZDELAVANI-NACVIK-PISNI.html/>

² HERDEN, Jaroslav. *Hudba pro děti a mládež*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979, s. 3.

³ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy na 2. stupni základní školy: učebnice pro posl. pedagog. fakult. 2., část. upr. vyd.* Praha: SPN, 1984, s. 11. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

⁴ JAMUSICA. *Hudba pro děti a mládež: Žánry a typy hudby pro děti a mládež* [online]. Brno: Hudební fakulta JAMU v Brně, 2018- [cit. 2020-02-29]. ISSN 2694-7579. Dostupné z: <https://jamusica.msite.eu/?p=478>

⁵ VLČINSKÁ, Zuzana. *Písně na cesty krajinami duše: 128 lidových písní ve vícehlasých úpravách pro společné zpívání i léčení hudbou*. Praha: Vyšehrad, 2015, s. 6-8. ISBN 978-80-7429-626-0.

Pro děti jsou vhodné lidové i umělé písně. Charakteristickými znaky lidové písně jsou vazby na venkovský lid, anonymita autora a šíření ústním předáváním z generace na generaci. Lidové písně se liší svými texty a hudebním zpracováním podle jednotlivých regionů a oblastí.⁶

Ve školní hudební výchově převažuje jednohlasý zpěv za doprovodu klávesového nástroje nebo kytary, důkazem jsou učebnice hudební výchovy a zpěvníky pro žáky základních škol či středních škol. Na základních školách existují pěvecké sbory nebo pěvecké kroužky, které děti pozitivně ovlivňují ve vokálních činnostech.⁷

Dětská umělá píseň vznikala od konce 18. století⁸ a navázala na dětskou píseň lidovou. Hranice mezi umělou a lidovou písní nebyly jednoznačné. Po celá staletí pronikalo omezené množství umělých písní do lidového prostředí a takové písně považujeme za zlidovělé.⁹

V dětských písních nacházíme především motivy ze života zvířátek, ze světa přírody, z dětských her a další náměty.¹⁰

Děti zpívají o předmětech a dění kolem sebe, v písních se obvykle odvíjí určitý příběh a během zpěvu děti rozvíjejí svoji fantazii a postřeh.¹¹ Písně mohou být jednohlasé, dvojhlasé, tříhlasé, čtyřhlasé a autoři je spojují do písňových cyklů.¹²

Písně pro děti mají písňové formy: malá dvojdílná variační forma, malá dvojdílná forma s reprízou, malá dvojdílná forma bez reprízy nebo malá třídílná forma bez reprízy.¹³

⁶ PECHÁČEK, Stanislav. *Lidová píseň a sborová tvorba*. Praha: Karolinum, 2010, s. 17. ISBN 978-80-246-1830-2.

⁷ Tamtéž, s. 8.

⁸ GREGOR, Vladimír. *Česká dětská píseň umělá: píseň jednohlasá s průvodem klavíru, houslí nebo orchestru*. Praha: t. Mír, 1959, s. 11. Knižnice Hudebních rozhledů.

⁹ PECHÁČEK, Stanislav. *Lidová píseň a sborová tvorba*. Praha: Karolinum, 2010, s. 98. ISBN 978-80-246-1830-2.

¹⁰ HERDEN, Jaroslav, Jiří KOLÁŘ a Eva JENČKOVÁ. *Hudba pro děti: vysokoškolská učebnice : studium učitelství pro I. stupeň základní školy*. Praha: Karolinum, 1992, s. 36.

¹¹ BUREŠOVÁ, Alena. *Cantus iuventutis*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 31. ISBN 80-244-0437-0.

¹² Tamtéž, s. 24.

¹³ Tamtéž, s. 36.

2 Zdeněk Svěrák

Zdeněk Svěrák se narodil 28. března 1936 v Praze, na den přesně po 344 letech od narození učitele národů Jana Amose Komenského.

Tatínek František Svěrák pracoval v rozvodných energetických závodech jako elektrikář. Elektronika ho zaujala natolik, že ze samouka se vyučil elektrikářem a vypracoval se až na vedoucího trafostanice. Za války se nechtěl podřídit německému diktátu, proto byl z práce propuštěn a celá rodina se z Prahy přestěhovala do Kopidlna, kde Zdeněk chodil do druhé a třetí třídy základní školy. Když válka skončila, Svěrákovi se vrátili do Prahy na Bohdalec. Maminka Růžena Svěráková byla ženou v domácnosti, „protože tatínek si prý zakládal na tom, že muž má být schopen vydělat tolik peněz, aby žena mohla být doma a starat se o výchovu dětí.“¹⁴

Zdeněk Svěrák se manželům Svěrákovým narodil jako druhý syn. Prvorozený syn Zdeněk v pěti letech zemřel na otravu krve.¹⁵ To se dovídáme z filmu *Obecná škola*, který je autobiograficky laděnou vzpomínkou Zdeňka Svěráka na část jeho dětství. Tyto informace se objevují také v dokumentárním filmu *Tatínek*, jehož scénáristou je syn Zdeňka Svěráka Jan.

Zájmy Zdeňka Svěráka byly rozmanité a od dětství měl rád literaturu. Na gymnáziu četl především knihy od Aloise Jiráska, jehož tvorbu má rád a považuje ji za dojemnou. Pravděpodobně to byla předzvěst jeho učitelského povolání. Tatínek chtěl z něho mít elektroinženýra, protože sám byl v elektrotechnice pouze vyučen. K naplnění otcových ambicí však nedošlo, neboť Zdeněk se rozhodl studovat český jazyk a literaturu na Vysoké škole pedagogické v Praze.¹⁶ Na studiích také poznal svou budoucí manželku Boženu.¹⁷

¹⁴ ČERMÁKOVÁ, Dana. *Zdeněk Svěrák Muž renesanční*. Praha: Imagination of People, 2019, s. 8. ISBN 978-80-87685-51-3.

¹⁵ *Obecná škola* [film]. Režie Jan SVĚRÁK. Česká republika, 1991.

¹⁶ *Tatínek* [film]. Režie Jan SVĚRÁK. Česká republika, 2004.

¹⁷ ČERMÁKOVÁ, Dana. *Zdeněk Svěrák Muž renesanční*. Praha: Imagination of People, 2019, s. 11. ISBN 978-80-87685-51-3.

Jeho životní cesta vedla k učitelské profesi. Po ukončení studia učil nejprve na základní škole v Měcholupech na Žatecku, potom působil na základní škole a později na gymnáziu v Žatci. Ze vzpomínek jeho studentů se dozvídáme, že byl dětmi oblíben. Neměl však čas na literární tvorbu, která byla jeho zájmem, a tak přijal nabídku na účast v konkurzu armádního vysílání Československého rozhlasu v Praze, ve kterém uspěl a učitelské povolání opustil.¹⁸

Zdeněk Svěrák se proslavil jako dramatik, scenárista, herec, autor písňových textů a spisovatel.¹⁹ Nejraději ze všeho má divadlo,²⁰ spolu s Ladislavem Smoljakem, Miloněm Čepelkou a Jiřím Šebánkem v roce 1967 založili Divadlo Jára Cimrmana. Toto divadlo za dobu své existence uvedlo patnáct her: *Akt* (1967), *Vyšetřování ztráty třídní knihy* (1967), *Hospoda Na mýtince* (1969), *Vražda v salonním coupé* (1970), *Němý Bobeš* (1971), *Cimrman v říši hudby* (1973), *Dlouhý, Široký a Krátkozraký* (1974), *Posel z Liptákova* (1977), *Lijavec* (1982), *Dobytí Severního pólu* (1985), *Blaník* (1990), *Záskok* (1994), *Švestka* (1997), *Afrika* (2002), *České nebe* (2008).²¹

Svěrák se Smoljakem spolu psali kromě divadelních také filmové scénáře – například: *Jáchyme, hod' ho do stroje!* (1974), *Na samotě u lesa* (1976), *Marečku, podejte mi pero!* (1976). Některé scénáře potom Zdeněk Svěrák napsal sám – například pro filmy: *Vrchní, prchni!* (1980), *Tři veteráni* (1983), *Vesničko má středisková* (1985).²² Tyto filmy režírovali Oldřich Lipský, Jiří Menzel a Ladislav Smoljak. Na začátku devadesátých let dvacátého století podle scénářů Zdeňka Svěráka natáčel filmy režisér Jan Svěrák. Spolupráce otce a syna vedla ke vzniku několika filmů: *Obecná škola* (1991), *Tmavomodrý svět* (2001), *Vratné lahve* (2007), *Tři bratři* (2014), *Po strništi bos* (2017).

¹⁸ ČERMÁKOVÁ, Dana. *Zdeněk Svěrák Muž renesanční*. Praha: Imagination of People, 2019, s. 11-12. ISBN 978-80-87685-51-3.

¹⁹ VÍTKOVÁ, Radana. *Hvězdy českého filmu IV*. Havlíčkův Brod, Fragment, 2002, s. 49. ISBN 80-7200-636-3

²⁰ ČERMÁKOVÁ, Dana. *Zdeněk Svěrák Muž renesanční*. Praha: Imagination of People, 2019, s. 196. ISBN 978-80-87685-51-3.

²¹ 50 LET DIVADLA JÁRY CIMRMANA. *Cimrmanův zpravodaj* [online]. Praha: Divadelní společnost, 2020 [cit. 2020-07-29]. Dostupné z: <https://www.cimrman.at/list.php?l=4>

²² ČERMÁKOVÁ, Dana. *Zdeněk Svěrák Muž renesanční*. Praha: Imagination of People, 2019, s. 81-89, 94. ISBN 978-80-87685-51-3.

Největšího úspěchu dosáhl snímek *Kolja* (1997), kterému americká Akademie filmového umění a věd udělila zlatého Oscara za nejlepší cizojazyčný film. V *Koljovi*, stejně jako v mnoha dalších filmech, si Zdeněk Svěrák také zahrál.²³

V roce 2016 vzniklo Muzeum filmů Zdeňka a Jana Svěrákových v obci Čechy pod Kosířem na Prostějovsku. Muzeum bylo slavnostně otevřeno u příležitosti 80. narozenin Zdeňka Svěráka.²⁴

V projektu *Čtení pomáhá* Svěrák usiluje o rozvoj dětské četby. Znalost českého jazyka prověřuje v pořadu *Diktát* v České televizi. V roce 2015 Univerzita Hradec Králové udělila Zdeňku Svěrákovi čestný doktorát a Zlatou medaili za zásluhy o rozvoj jazykové kultury naší společnosti.²⁵ „*Upřímně řečeno, nečekal jsem to, že by si nějaká univerzita vzpomněla a udělila mi čestný doktorát, a že si hradečtí toto troufli, to je pro mne velká čest.*“²⁶

Zdeněk Svěrák je rovněž aktivní v charitativní oblasti. Podporuje obecně prospěšnou společnost Centrum Paraple, s jehož založením v roce 1994 pomáhal a je jeho patronem.²⁷

²³ *Tatínek* [film]. Režie Jan SVĚRÁK. Česká republika, 2004.

²⁴ ČERMÁKOVÁ, Dana. *Zdeněk Svěrák Muž renesanční*. Praha: Imagination of People, 2019, s. 175. ISBN 978-80-87685-51-3.

²⁵ Svěrák obdržel čestný doktorát. Za vytříbený humor i práci s češtinou. *Lidovky* [online]. Praha: Lidovky, 2015 [cit. 2020-07-29]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/lide/sverak-obdrzel-cestny-doktorat-za-vytribeny-humor-i-praci-s-cestinou.A150325_164903_lide_ele

²⁶ ČERMÁKOVÁ, Dana. *Zdeněk Svěrák Muž renesanční*. Praha: Imagination of People, 2019, s. 174. ISBN 978-80-87685-51-3.

²⁷ Tamtéž, s. 196.

3 Jaroslav Uhlíř

Jaroslav Uhlíř se narodil 14. září 1945 v Praze na Žižkově. Tato čtvrt' byla specifická tím, že zde část svého života trávili významné osobnosti: Jaroslav Hašek, Jaroslav Seifert a také Uhlířův vzor Jaroslav Ježek.²⁸

Jaroslav Uhlíř se hudbě věnoval od dětství, kdy zpíval v Dětském pěveckém sboru Československého rozhlasu pod vedením Bohumila Kulínského²⁹ a v následujících letech začal komponovat. V dospělosti působil jako klavírista v kavárenských orchestrech, měl angažmá u zpěvačky Evy Pilarové, byl členem hudebních skupin *Prominence* a *Faraon*. Spolupracoval s textaři Milošem Čepelkou, Karlem Šípem, ale největší význam pro jeho tvorbu měl Zdeněk Svěrák.³⁰

Úředně potvrzené hudební vzdělání Jaroslav Uhlíř získal až ve svých 36 letech absolvováním kurzů pro pracující na dnešní Konzervatoři Jaroslava Ježka, kde vystudoval dirigování a následně obor skladba. Je známý jako autor scénické hudby k filmům – například: *Vrchní, prchni!* (1980), *Trhák* (1980) a k pohádkám – například: *Ať žijí duchové* (1976), *Tři veteráni* (1983). Je autorem písní k představení divadla Semafor *Záviš kontra Březinová* (1984). Do povědomí diváků vstoupil hlavně zásluhou moderování zábavných televizních pořadů s Karlem Šípem: *Hitšaráda*, *Galašaráda*, *Galasuperšou*, *Klip klap* a další.³¹

Jaroslav Uhlíř většinu své práce a talentu věnoval a stále věnuje tvorbě pro děti, i když jeho tvůrčí schopnosti mají mnohem širší rozměr.³²

²⁸ *Hodina zpěvu* [pořad]. Režie Viktor POLESNÝ. Česká republika, 2003.

²⁹ UHLÍŘ, Jaroslav [online]. Praha: Cinemania, 2007 [cit. 01.03.2020]. Dostupné z: <http://cinemania.sweb.cz/uhlir.htm>

³⁰ UHLÍŘ, Jaroslav [online]. Praha: Česká televize, 2020 [cit. 01.03.2020]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/jaroslav-uhlir/>

³¹ UHLÍŘ, Jaroslav [online]. Praha: Cinemania, 2007 [cit. 01.03.2020]. Dostupné z: <http://cinemania.sweb.cz/uhlir.htm>

³² Tamtéž.

4 Společná tvorba autorské dvojice Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře

Zdeněk Svěrák se s Jaroslavem Uhlířem poznali v Československém rozhlasu v roce 1967.³³ Miloň Čepelka, redakční kolega Zdeňka Svěráka, vedl pořad *Polní pošta*, ve kterém „vojáci dostávali od svých milých a manželek na vojnu dárky formou písničky“.³⁴ Vojín Jaroslav Uhlíř vyhrál s písní *Utři si slzu* Armádní soutěž umělecké tvořivosti (ASUT). Miloň Čepelka si Jaroslava Uhlíře pozval do Československého rozhlasu, Jaroslav pozvání přijal a domluvili se na společné spolupráci. Zdeněk Svěrák ve snaze také začít s Jaroslavem Uhlířem spolupracovat za ním zašel s prosbou, zda by nezhudebnil jeho text.³⁵

Jaroslav Uhlíř po nějakém čase ke Svěrákovu textu hudbu složil, a tím odstartovala jejich více než půlstoletá spolupráce. První společnou písní bylo *Strašidýlko Emílek* (1967). Prvotní ambicí dvojice Svěrák a Uhlíř bylo stát se pouze autory pop music, nikoli interprety, a to až do vzniku písně *Severní vítr* (1980). Tu původně složili pro zpěváka Pavla Bobka, ten ji však odmítl. To byl pro autorskou dvojici podnět k tomu, že kromě složení hudby a napsání textu si svoji písničku mohou i sami zazpívat.³⁶

Velké přátelství mezi Svěrákem a Uhlířem pojí nejen umělecká tvorba. Mají podobný náhled na humor a společný obdiv ke stejným hudebním skladatelům – Bedřichu Smetanovi a Antonínu Dvořákovi.³⁷

Jaroslav Uhlíř krátce vystupoval i v Divadle Járy Cimrmana. Byl z něho však propuštěn, protože nedodržel kázeň (nechodil na zkoušky, nedostavil se na představení). Vztah se Zdeňkem to naštěstí nenarušilo a písně pro děti tvoří nadále.³⁸

³³ *Trvalky* [záznam z koncertu]. Režie Viktor POLESNÝ. Česká republika, 2017.

³⁴ *Svěrák a Uhlíř - padesát let spolu* [film]. Režie Viktor POLESNÝ. Česká republika, 2019.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ ČERMÁKOVÁ, Dana. *Zdeněk Svěrák Muž renesanční*. Praha: Imagination of People, 2019, s. 160-161. ISBN 978-80-87685-51-3.

³⁸ *Svěrák a Uhlíř - padesát let spolu* [film]. Režie Viktor POLESNÝ. Česká republika, 2019.

4.1 Dětské písničky

Zdeněk Svěrák a Jaroslav Uhlíř oslavili 28. 10. 2017 v pražské O2 areně koncertem s názvem *Trvalky* svou padesátiletou spoluprací. Během této doby napsali více než čtyři sta písní. Většina písniček vznikla napsáním textu a následně jeho zhudebněním. Zdeněk Svěrák uvádí, že je to odhadem 80 % jejich tvorby. Zbylých 20 % vzniklo přes takzvanou „broukačku“³⁹, příkladem může být píseň *Holubí dům* (1972). Textař Z. Svěrák dbal na to, aby v ní osadil dlouhé tóny dlouhými slabikami. Vzhledem k vytíženosti obou osobností nebyly možné pravidelné schůzky, proto při komponování písniček docházelo ke konzultacím prostřednictvím telefonních hovorů, kdy se autoři radili a vymýšleli různé alternativy.⁴⁰

Pojmem „káčko“ označují Svěrák s Uhlířem skladby, které působí jako kýč. Za kýč považují svým způsobem i píseň *Holubí dům*. Nikdy by nevěřili, že bude mezi lidmi tak oblíbená. Myslí si, že je populární zásluhou Jiřího Schelingera, který ji nazpíval. Další známá skladba *Není nutno* vznikla pro film režiséra Oldřicha Lipského *Tři veteráni* (1983). Melodie písně byla složena na Svěrákův text, který byl inspirován hrou Jiřího Voskovce a Jana Wericha.⁴¹

První CD s tvorbou Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře bylo vydáno v roce 1997 pod názvem *Zpěvník*. Za jedinečnou lze považovat ucelenou řadu osmi CD, jejichž jednotlivé názvy dohromady tvoří text písně *Není nutno: Není nutno..., ...aby bylo přímo veselo, Hlavně nesmí býti smutno..., ...natož aby se brečelo, Nemít prachy – nevadí..., Nemít srdce – vadí..., ...zažít krachy – nevadí!, ...zažít nudu – vadí!*.

Další nahrávky tvoří studiová alba – *Hodina zpěvu, Vánoční a noční sny, Takovej ten s takovou tou, Alchymisti, Jupí, Operky, Cirkusový stan* a výběrová alba – *Zpěvník, Zpěvník (Hodina zpěvu 1987-2001), 20 let písniček z pořadu Hodina zpěvu, 50 největších hitů od A do Z + pohádkové písničkové bonusy, Hity a skorohity, Písničky o zvířatech, Ty nejlepší písničky v novém kabátě*.

³⁹ broukačka = píseň, u níž je nejdříve složena melodie a poté se k ní napíše text

⁴⁰ *Svěrák a Uhlíř - padesát let spolu* [film]. Režie Viktor POLESNÝ. Česká republika, 2019.

⁴¹ ČERMÁKOVÁ, Dana. *Zdeněk Svěrák Muž renesanční*. Praha: Imagination of People, 2019, s. 162, 163, 166. ISBN 978-80-87685-51-3.

Kompaktním diskům předcházelo od roku 1992 vydávání písniček na magnetofonových kazetách. Na audiovizuálních záznamech vyšly: *Červená hodina zpěvu*, *Žlutá hodina zpěvu*, *Červená a žlutá hodina zpěvu* a *Operky*.

4.2 Minioperky

„*Minioperka je vokální druh s pohádkovým námětem, který je určen pro zpěv či poslech dětí. Pokud je interpretace minioperky dokreslena dalšími potřebnými hudebními aktivitami dětí (dramatizovaná a scénicky realizovaná současně se zpěvem), lze ji druhově posunout k hudební pohádce.*“⁴² Minioperka není z hlediska hudebního druhu nebo žánru hudební pohádkou.⁴³ Profesorka Eva Jenčková v hudební pohádce rozlišuje tři možnosti, kdy dochází k syntéze hudebních a slovesných prostředků:

- A) hudba dotváří slovo, umocňuje jeho význam
- B) slovo komentuje hudbu, pomáhá upřesnit její obsah
- C) slovo a hudba se rovnocenně podílejí na rozvíjení dějové linie a na utváření formové struktury

Zdeněk Svěrák s Jaroslavem Uhlířem vytvořili čtyři minioperky – *O Budulínkovi*, *O Červené Karkulce*, *O dvanácti měsíčkách*, *O Šípkové Růžence*. Ze tří, vyjma *O Budulínkovi*, vznikl v roce 2014 český hudební pohádkový film v režii Jana Svěráka s názvem *Tři bratři*.

Minioperky jsou součástí čtyř dílů pořadu *Hodina zpěvu*. Hlavní interpretkou minioperek je Lucie Tocháčková. „*Vážím si každé písničky, první, druhé i té poslední. Vážím si všeho. Vážím si toho, že jsem po boku přátel měla možnost se podílet na něčem tak hezkém. Poznat spoustu zajímavých lidí, vyzkoušet si spousty pro mě nových věcí a bez jakéhokoliv protěžování a známosti, což si myslím, že je v dnešní době téměř nemožné, opakovaně nazpívat sólové i nesólové party písniček. Nepopsatelným zážitkem je také to, když za mnou někdo přijde a zeptá se, zda jsem opravdu já ta ‚malá holčička, co zpívala Karkulku‘.*“⁴⁴

⁴² JENČKOVÁ Eva. Hudba pro děti [elektronická pošta]. Message to: eva.jenckova@uhk.cz. 6. 3. 2020 23:09 [cit. 2019-03-06]. Osobní komunikace.

⁴³ JENČKOVÁ, Eva. *Hudební pohádka*. 5. upravené vydání. Hradec Králové: Tandem, 2019- Hudba v současné škole, s.5. ISBN 978-80-86901-84-8.

⁴⁴ TOCHÁČKOVÁ Lucie. Sbor v Sedmíhlásku [elektronická pošta]. Message to: Loto@centrum.cz 29. 12. 2020 21:42 [cit. 2019-03-07]. Osobní komunikace.

4.2.1 O Budulínkovi (2004)

Dva vypravěči zpívají příběh o Budulínkovi, kde dětský sbor opakuje motivy předzpívané vypravěči. V miniooperce zpívají tyto postavy: Budulínek, babička, dědeček, liška. Jejich hlasy se v příběhu prolínají. Notový zápis a text písně najdeme ve zpěvníku *Mám v hlavě myš Lenku*, vydaném v roce 2006. Ve zpěvníku je minioperka nazvaná operkou. Klavírní notový zápis zahraje i méně zdatný klavírista. Nejnižší notou v pěveckém partu je nota c^1 , nejvyšší c^2 , a to v melodii zpívané liškou a Budulínkem. Operka je v tónině C dur, c moll a G dur. K melodii se přidává někdy druhý hlas.⁴⁵ Pohádka trvá deset minut v tempu dle originálu.⁴⁶

4.2.2 O Červené Karkulce (2005)

Minioperka *O Červené Karkulce* nemá vypravěče. Hlavní postavou je Karkulka komunikující od samého začátku se sborem. Sbor hraje roli ptáčků, kteří Karkulce odpovídají. V miniooperce najdeme postavy Karkulky, ptáčků, vlka, holuba, myslivce a babičky, ta zpívá nejkratší úsek v celé pohádce. Některé části se dají zpívat dvojhlasně, případně i trojhlasně. Melodie zpívaná babičkou, Karkulkou a ptáčky se pohybuje mezi a - c^2 . Hlasový rozsah v písních pro děti by se měl pohybovat v rozmezí c^1 - d^2 , ovšem v miniooperce je malé „a“, které vybočuje z rozsahu dětského hlasu. Harmonicky se pohádka hraje v tónině C dur, c moll a k ní paralelní tónině Es dur. Pohádka vyšla ve stejném zpěvníku jako minioperka *O Budulínkovi*.⁴⁷ Délka pohádky je jedenáct minut.⁴⁸

4.2.3 O dvanácti měsíčkách (2007)

Děj minioperky *O dvanácti měsíčkách* uvádějí dva vypravěči. V pohádce vystupuje sbor, matka, Holena, ženich, dvanáct měsíců a hlavní postava Maruška. Minioperka obsahuje řadu písní v mollové diatonice a má rozsah c^1 - c^2 . Autoři vedle melodie postav dvanácti měsíčků využívají recitativy a parlanda. Základní tóninou je C dur, vyskytuje se i tónina c moll, G dur a Es dur.

⁴⁵ UHLÍŘ, Jaroslav a Zdeněk SVĚRÁK. *Mám v hlavě myš Lenku*. Ilustrovala Vlasta BARÁNKOVÁ. Havlíčkův Brod: Fragment, 2006. ISBN 80-253-0320-9.

⁴⁶ *O Budulínkovi* [minioperka]. Režie Viktor POLESNÝ. Česká republika, 2004.

⁴⁷ UHLÍŘ, Jaroslav a Zdeněk SVĚRÁK. *Mám v hlavě myš Lenku*. Ilustrovala Vlasta BARÁNKOVÁ. Havlíčkův Brod: Fragment, 2006. ISBN 80-253-0320-9.

⁴⁸ *O Červené Karkulce* [minioperka]. Režie Viktor POLESNÝ. Česká republika, 2005.

Minioperku trvající dvacet minut⁴⁹ najdeme ve zpěvníku *Když je pěkné počasí* (2011).⁵⁰ Hlavní sólistce všech minioperek Lucii Tocháčkové je nejbližší právě operka *O dvanácti měsíčkách*.⁵¹

4.2.4 O Šípkové Růžence (2008)

Rovněž minioperka *O Šípkové Růžence* má vypravěče. V této pohádce vystupují král, královna, čtyři sudičky, tři princové, Růženka a sbor. Sborové výstupy jsou jednohlasé, dvojhlasé a výjimečně také tříhlasé. Nejnižší notou je c¹ a nejvyšší c². V trojhlasé je zastoupená i nota a². Základní tóninou je D dur. Modulace probíhá do tónin: e moll, G dur, f moll, F dur.

Minioperka *O Šípkové Růžence* je v jednom zpěvníku spolu s minioperkou *O dvanácti měsíčkách*.⁵² Doba zpívané pohádky je šestnáct minut.⁵³

4.3 Hodiny zpěvu

V roce 1987 přišli Zdeněk Svěrák a Jaroslav Uhlíř s námětem na televizní pořad *Hodina zpěvu*⁵⁴ vysílaný Českou (původně Československou) televizí. *Hodina zpěvu* trvá 45 minut jako hodina vyučovací. V roli pedagogů jsou Svěrák a Uhlíř, v roli žáků děti z pěveckého sboru Sedmihlášek Praha.

Sbor se dělí na tři oddělení s názvem Cvrčci, Kukačky a Hlavní sbor. Autorská dvojice si Sedmihlášek vybrala z toho důvodu, že je sbor veden sbormistry k přirozenosti hlasového projevu.

⁴⁹ *O dvanácti měsíčkách* [minioperka]. Režie Viktor POLESNÝ. Česká republika, 2007.

⁵⁰ SVĚRÁK, Zdeněk a Jaroslav UHLÍŘ. *Když je pěkné počasí*. Ilustrovala Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Fragment, 2011. ISBN 978-80-253-1252-0.

⁵¹ TOCHÁČKOVÁ Lucie. Sbor v Sedmihlásku [elektronická pošta]. Message to: Loto@centrum.cz. 29. 12. 2020 21:42 [cit. 2019-03-07]. Osobní komunikace.

⁵² SVĚRÁK, Zdeněk a Jaroslav UHLÍŘ. *Když je pěkné počasí*. Ilustrovala Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Fragment, 2011. ISBN 978-80-253-1252-0.

⁵³ *O Šípkové Růžence* [minioperka]. Režie Viktor POLESNÝ. Česká republika, 2008.

⁵⁴ ČERMÁKOVÁ, Dana. *Génies Zdeněk Svěrák*. Praha: Imagination of People, 2009, s. 161. ISBN 978-80-904214-4-8.

„Natačení hodin zpěvu vždy probíhalo tak, že se nejprve natočil ve zvukovém studiu zvuk a po nějaké době obraz. Na zvuk chodila většina členů sboru, na obraz většinou ti mladší, nebo alespoň vizuálně mladší.“⁵⁵

„Od určitého věku jsme chodili na Hodiny zpěvu všichni – vždycky dle toho, jak staré děti byly na záběr potřeba. Např. u minioperek byly potřeba malé děti do lavic, tak ty byly z nejmladšího oddělení Cvrčků, zatímco do sboru jsme byli pozváni my z Hlavního sboru, a to většinou všichni, někdy bez těch nejstarších dospělých, aby to nekazilo dojem dětského sboru.“⁵⁶

První natáčení *Hodiny zpěvu* se uskutečnilo v roce 1988. Každý rok si Z. Svěrák s J. Uhlířem vytyčili cíl v podobě vytvoření osmi nových písní a po šestnácti vždy vydali hudební kompaktní disk.⁵⁷ Poslední *Hodina zpěvu* byla v pořadí třicátá a na televizních obrazovkách se objevila v roce 2017. Byla to mimořádná *Hodina zpěvu* věnovaná padesáti letům spolupráce Svěráka a Uhlíře.

4.3.1 Hodiny zpěvu 1988 – 1997

Hodiny zpěvu ve svém prvním desetiletí plnily výchovnou, estetickou a hudební funkci. Žáci ve třídě a diváci u televizních přijímačů získávali několik nových informací, a to nejen ze světa hudby. V některých dílech pořadu při rozezpívání sbor používal solmizační slabiky, dále divákům byly ukázány hudební nástroje a učitelé předvedli, jak se jednotlivé nástroje ladí. V *Hodinách zpěvu* autorská dvojice předává do života poučení, například jak je důležité mít kamarády. Každá píseň je motivovaná nějakou historkou nebo příběhem a některé písně byly zpracovány do videoklipu. Svěrák s Uhlířem během natáčení dokonale spolupracují, díky jejich vzájemnému dohadování, lingvistickým slovním hříčkám a dobré náladě je pořad zábavný. Divákům je ukázáno i zákulisí studia, ve kterém se *Hodiny zpěvu* natáčely.⁵⁸

⁵⁵ TOCHÁČKOVÁ Lucie. Sbor v Sedmihlásku [elektronická pošta]. Message to: Loto@centrum.cz. 29. 12. 2020 21:42 [cit. 2019-03-07]. Osobní komunikace.

⁵⁶ MÜLEROVÁ Eva. Sbor v Sedmihlásku [elektronická pošta]. Message to: evamullerova@gmail.com. 6. 2. 2020 11:01 [cit. 2019-03-07]. Osobní komunikace.

⁵⁷ ČERMÁKOVÁ, Dana. *Génius Zdeněk Svěrák*. Praha: Imagination of People, 2009, s. 161. ISBN 978-80-904214-4-8.

⁵⁸ *Hodina zpěvu* [pořad]. Režie Viktor POLESNÝ. Československá republika/Česká republika, 1988 – 1997.

4.3.2 Hodiny zpěvu 1998 – 2007

V desetiletí 1998 – 2007 jsou vysvětleny praktické pojmy, například: Co je to vodojem, rodinné vztahy či sociální role. Nachází se zde i písničky, jež v *Hodinách zpěvu* už jednou zazněly. V některých dílech učitelé vysvětlují význam různých anglických slov, zmiňují osobnosti, ke kterým Zdeněk Svěrák a Jaroslav Uhlíř vzhlíží. Rok 2006 byl výjimečný tím, že v *Hodině zpěvu* neúčinkoval Zdeněk Svěrák, kterého zastoupil Karel Šíp.⁵⁹

4.3.3 Hodiny zpěvu 2008 – 2017

Poslední desítka *Hodin zpěvu* opět přináší mnoho rad do života. Jednou z nich je, jak je důležité dělat práci, která nás baví. *Hodiny zpěvu* vysvětlily rozdíl mezi hradem a zámkem, zmínily pražské pověsti a uvedly jména několika hudebních osobností a spisovatelů. V tomto desetiletí byla odvysílána *Hodina zpěvu* „Speciál“, vyznačující se zvláštností, že jediným žákem této vyučovací hodiny byla Lucie Tocháčková, členka sboru Sedmihlášek. Jedna z *Hodin zpěvu* oslavila 70. narozeniny Jaroslava Uhlíře.

V poslední odvysílané *Hodině zpěvu* Svěrák s Uhlířem vzpomínají na společnou tvorbu a zmiňují svůj odhad, že padesát písní je v celonárodním povědomí.⁶⁰

4.4 Filmové pohádky

Autorská dvojice Zdeněk Svěrák a Jaroslav Uhlíř zaujala ústřední písničkou *Není nutno* k české filmové pohádce *Tři veteráni* (1983). Stěžejními pohádkami v jejich tvorbě byly: *At' žijí duchové*, *Princové jsou na draka*, *Koloběžka první*, *S čerty nejsou žerty*, *Lotrando a Zubejda*.

- *At' žijí duchové* (1977): V pohádce zaznělo osm písní: *V naší ruině straší*; *Žampiony nadívané*; *Zavolejte strážce*; *Hajný je lesa pán*; *Každý den*; *Skřítkové zedníci*; *Píseň Leontýnky*; *Den je slunečný*.⁶¹

⁵⁹ *Hodina zpěvu* [pořad]. Režie Viktor POLESNÝ. Česká republika, 1998 – 2007.

⁶⁰ *Hodina zpěvu* [pořad]. Režie Viktor POLESNÝ. Česká republika, 2008 – 2017.

⁶¹ *At' žijí duchové* [film]. Režie Oldřich LIPSKÝ. Československá republika, 1977.

- Princové jsou na draka (1980): Do pohádky bylo zařazeno šest písní: *Kdyby se v komnatách; Není to příjemné pomyšlení; Hlupáku, najdu tě; Dělení; Statistika; Jestli to nebude láska.*⁶²
- Koloběžka první (1984): Pro pohádku byly zkomponovány čtyři písničky: *Jsem vášnivá; Koloběžka; Kdybych byla vlaštovkou; Když ptáčka chytají.*⁶³
- S čerty nejsou žerty (1984): V pohádce zazněly dvě písničky: *Voda voděnka; Ta naše hospoda.*⁶⁴
- Lotrando a Zubejda (1997): V pohádce bylo uvedeno sedm písní: *Pod dubem, za dubem; Dáme klukovi školy; Mniši jsou tiší; Řízni, řízni; Bez legrace; Putování; Nám se stalo něco překrásného.*⁶⁵

Písničky Z. Svěráka a J. Uhlíře zazněly také v dalších pohádkách a dětských filmech, kterými jsou například: *O chytrém Honzovi* (1985), *Štěstí má jméno Jonáš* (1986), *Rohy* (1986), *Pane králi, jdeme z dáli* (1989), *Čarodějky z předměstí* (1990), *Elixír a Halíbela* (2001), *Kouzelná tetička Valentýna* (2008), *Láska Rohatá* (2009).

4.5 Zpěvníky

Písničky od autorské dvojice Svěrák a Uhlíř se objevují ve zpěvnících již několik let. V roce 1996 vyšla kniha s názvem *Dělení všechny smutky zahání*. Obsahovala texty doposud nejznámějších písní, knihu vydalo nakladatelství Albatros. Rok poté bylo vydáno CD i se zpěvníkem.

- *Jaké je to asi v Čudu* (2003) není klasickým zpěvníkem, protože obsahuje pouze písňové texty bez notového záznamu. V knize najdeme povídky napsané Zdeňkem Svěrákem pro děti i dospělé. Svěrák za tuto knihu získal v roce 2004 cenu čtenářů Magnesia Litera. Ilustrátorkou publikace je Vlasta Baránková.⁶⁶

⁶² *Princové jsou na draka* [film]. Režie Jiří ADAMEC. Československá republika, 1980.

⁶³ *Koloběžka první* [film]. Režie Ludvík RÁŽA. Československá republika, 1984.

⁶⁴ *S čerty nejsou žerty* [film]. Režie Hynek BOČAN. Československá republika, 1984.

⁶⁵ *Lotrando a Zubejda* [film]. Režie Karel SMYCZEK. Československá republika, 1997.

⁶⁶ SVĚRÁK, Zdeněk. *Jaké je to asi v čudu: pohádky, písničky a povídky pro děti od 8 let*. Ilustrovala Vlasta BARÁNKOVÁ. Havlíčkův Brod: Fragment, 2003. ISBN 80-7200-776-9.

- *Když se zamiluje kůň* (2004) lze již považovat za zpěvník. Kniha obsahuje písňové texty a notové záznamy. Najdeme zde nejznámější hity od autorské dvojice. V knize je celkem 40 písní. Knihu svými kresbami obohatila opět Vlasta Baránková.⁶⁷
- *Mám v hlavě myš Lenku* (2006) je zpěvník ilustrovaný zmiňovanou Vlastou Baránkovou. Zpěvník obsahuje minioperky *O Budulínkovi*, *O Červené Karkulce* a dalších 35 písní.⁶⁸
- *Když je pěkné počasí* (2011). Čtvrtý zpěvník v pořadí obsahuje dvě minioperky *O Šípkové Růžence* a *O dvanácti měsíčkách*.⁶⁹

Dalšími vydanými zpěvníky jsou: *Zpěvník Zdeněk Svěrák a Jaroslav Uhlíř – Největší hity* (2008), *Písničky o zvířatech* (2013), *Zdeněk Svěrák a Jaroslav Uhlíř Dětem* (2013), *Nejznámější dětské písničky* (2015), *Zpěvník ke knize Tři bratři* (2015), *Jupí* (2016), *Písničky z pohádek a filmů* (2017), *Zpěvník – 120 nejznámějších hitů* (2019).

⁶⁷ SVĚRÁK, Zdeněk a Jaroslav UHLÍŘ. *Když se zamiluje kůň: písničky s notami a akordy pro děti i dospělé*. Ilustrovala Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Fragment, 2004. ISBN 80-7200-910-9.

⁶⁸ UHLÍŘ, Jaroslav a Zdeněk SVĚRÁK. *Mám v hlavě myš Lenku*. Ilustrovala Vlasta BARÁNKOVÁ. Havlíčkův Brod: Fragment, 2006. ISBN 80-253-0320-9.

⁶⁹ SVĚRÁK, Zdeněk a Jaroslav UHLÍŘ. *Když je pěkné počasí*. Ilustrovala Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Fragment, 2011. ISBN 978-80-253-1252-0.

4.6 Koncerty

Zdeněk Svěrák s Jaroslavem Uhlířem nepořádají pravidelné společné koncerty, naposledy uspořádali společný koncert v roce 2017 k oslavě jejich padesátileté spolupráce. Vzhledem k tomu, že Z. Svěrák je časově zaneprázdněn působením v Divadle Jára Cimrmana, Jaroslav Uhlíř tak vystupuje bez Zdeňka Svěráka zpravidla se třemi koncertními pořady s názvy: *Hodina zpívání ve zvěřinci*, *Hodina zpívání – zkoušení* a *Hodina zpívání s kapelou*. Kapela Fredyho Bittnera ho doprovází pouze v pořadu *Hodina zpívání s kapelou*, ve zbylých programech J. Uhlíř zpívá s vlastním klavírním doprovodem.⁷⁰ Účinkuje i na letních festivalech. V roce 2019 Jaroslav Uhlíř koncertoval pro dětské a dospělé posluchače po celé České republice. Repertoár tvořily nejznámější písničky ze společné tvorby se Zdeňkem Svěrákem.

4.6.1 Koncerty v roce 2019

Do této podkapitoly byly vybrány tři koncerty. Ten první s názvem *Z truhly Jaroslava Uhlíře* se konal dne 22. 1. 2019 v Hradci Králové v PETROF Gallery. Za klavírního doprovodu autora hudby Jaroslava Uhlíře zaznělo dvacet písní:

1. *Severní vítr*
2. *Dělání*
3. *Statistika*
4. *Kdyby se v komnatách*
5. *Pod dubem*
6. *Ta naše hospoda* – píseň byla puštěna ze záznamu
7. *Když se zamiluje kůň*
8. *Datel*
9. *Zajíc used na bobek*
10. *Hlupáku, najdu tě*
11. *Skálo, skálo*
12. *Krávy, krávy*
13. *Stromy*

⁷⁰ UHLÍŘ, Jaroslav [online]. Praha: Kulturní portál.cz, s.r.o., 2020 [cit. 17.04.2020]. Dostupné z: <http://www.jaroslavuhlir.cz/>

14. *Ani k stáru*
15. *Sobolí čepička*
16. *Holubí dům*
17. *Nádraží*
18. *Chválím Tě, Země má*
19. *Není nutno*
20. *Mravenčí ukolébavka*

Druhý koncert se uskutečnil dne 2. 10. 2019 v Praze v Lucerně. Vystoupení s názvem *Jaroslav Uhlíř s kapelou v Lucerně* bylo určeno pro nejširší vrstvy publika. V pořadu výjimečně účinkovali Zdeněk Svěrák a Karel Šíp. Program tvořilo třicet tři písní, ty byly převážně shodné s již zmíněným programem koncertu v Hradci Králové. Nově byly zařazeny písně: *Do lidušky; Zavolejte strážce; Hajný je lesa pán; Barbora píše z tábora; Nam se stalo něco překrásného; Voda, voděnka; Labutě; Kdybych byla vlaštovkou; Tajná místa; Pasu, pasu písničky; Neopouštěj; Když sovy loví; Strašidýlko Emílek; Jestli to nebude láska; Já se vznáším; Každý den.*

Na třetím vybraném koncertě zaznělo dvacet šest písní shodných s programem v PETROF Gallery a v Lucerně. Tento koncertní pořad *Hodina zpívání s kapelou* proběhl dne 30. 11. 2019 v Červeném Kostelci v Divadle J. K. Tyla.

5 Výzkum

Téma bakalářské práce je zvoleno na základě vlastní pedagogické praxe na různých stupních vzdělávání. Výzkum probíhal ve třech částech. První částí bylo pětítýdenní pozorování dětí celkem na pěti příměstských táborech zaměřených na tvorbu Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře. Druhá část výzkumu spočívala v realizaci jednoho tábora s názvem „Není nutno“. Závěrečnou částí bylo ověření výsledků zjištěných na základě rozhovorů s dětmi během letních táborů, od učitelů mateřských škol, základních škol, středních škol a základních uměleckých škol. Výsledky výzkumu by měly směřovat zpět do praxe učitelů a nabídnout využitelnost písní, minioperek a *Hodin zpěvu* na různých stupních vzdělávání.

5.1 Cíl výzkumu

Cíle tohoto výzkumu jsou:

- zjistit využitelnost písní Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře v MŠ, ZŠ, SŠ a ZUŠ
- zjistit využitelnost minioperek v MŠ, ZŠ, SŠ a ZUŠ
- zjistit využitelnost *Hodin zpěvu* v MŠ, ZŠ, SŠ a ZUŠ
- zjistit, proč jsou písně Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře oblíbené

5.2 Stanovení hypotéz

- Vstupní hypotéza (H) byla stanovena před realizací první části výzkumu.

Tvorba Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře je využitelná pro děti v každém věku.

- Pracovní hypotézy:

H¹: Nejmenší využitelnost písní Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře je na středních školách.

H²: Tvorba Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře je dětmi oblíbená.

Pro účely dotazníkového šetření, které bylo zadáno učitelům, byly stanoveny tyto hypotézy na základě šestitýdenního intenzivního pozorování dětí.

- Statistické hypotézy:

H³: Vztah učitele k písničkám z tvorby Svěráka a Uhlíře je ovlivněný textem, melodií a vtipem písní.

H⁴: Nejznámější písničkou, která se dostala do povědomí lidí, je píseň *Není nutno*.

H⁵: Minioperky jsou vyžívány na všech stupních vzdělávání.

H⁶: Většina dotázaných učitelů používá *Hodiny zpěvu* ve své výuce.

5.3 Terénní fáze výzkumu a výzkumný soubor

Výzkum byl rozdělený na tři části.

5.3.1 První fáze výzkumu

První fáze výzkumu byla realizována pět týdnů od 8. 7. 2019 do 9. 8. 2019 na příměstských táborech pro žáky mateřských a základních škol v Bílé Třemešné. Každý táborový turnus byl motivován jednou písní z tvorby Svěráka a Uhlíře. Po dobu celého tábora byly děti pozorovány, do jaké hloubky tvorbu autorské dvojice znají. Během pěti týdnů se v táborech vystříдалo padesát dětí. V první fázi výzkumu výběrový soubor tvořilo dvacet pět dívek a dvacet pět chlapců ve věku 3 – 7 let. Tři děti byly žáky základní umělecké školy.

1. týden: Čechy krásné, Čechy Vaše

Písnička *Čechy krásné, Čechy Vaše* byla hymnou po celou dobu tábora, jehož program byl motivován Českou republikou. Píseň v dětech vzbudila národní cítění, protože je z ní cítit hymnický nádech. Některé děti se během zpěvu písně držely na srdci stejně jako při státní hymně. Porozumění textu nedělalo dětem problém.

2. týden: Hlavně, že jsme na vzduchu

Znělka pro druhý týden vedla děti k tématům, co je to vzduch a z čeho se skládá, čím dýcháme. Děti hledaly důvody, proč vzduch existuje. Píseň děti zpívaly každé ráno a pravidelně na vycházce – na vzduchu. Písnička byla pro děti nejzábavnější z pětítýdenního cyklu táborů, důvodem je aktivita spojená s hrou na tělo.

3. týden: Když je pěkné počasí

Tábor se znělkou *Když je pěkné počasí* se uskutečnil v nejhezčím týdnu letních prázdnin. Píseň obsahuje náročné modulace motivů, proto byl její nácvik obtížný a skladba děti nezaujala tolik jako ostatní táborové písně.

4. týden: Bloudím lesem

Zimní píseň, jejíž slova byla obměněna na všechna roční období, aby byla tematika léta dodržena. Po dobu čtvrtého týdne výzkumu byl les pro děti druhým domovem. Veškeré aktivity byly venku. Děti řešily lesní tematiku ve všech činnostech.

5. týden: Chválím Tě, Země má

Koncept všech pěti názvů byl vymyšlen na základě návaznosti. Pátý týden tábora děti děkovaly Zemi. Táborová hymna *Chválím Tě, Země má* byla pro děti zajímavá. Zpěv účastníkům nedělal problémy. Program celého tábora byl motivován písní. Různorodost programu se projevovala v povídání o planetách, sběru odpadků či tvoření dobrých skutků pro naši Zemi.

5.3.2 Druhá fáze výzkumu

Na základě první fáze byl navržen příměstský hudební tábor s názvem *Není nutno*. Tato druhá fáze výzkumu obsahovala výběrový soubor sedmnácti dětí – deset děvčat a sedm chlapců ve věku 5 – 12 let. Tábor byl zaměřen pouze na tvorbu Svěráka a Uhlíře. Proběhl poslední prázdninový týden od 26. 8. 2019 do 30. 8. 2019.

Po celou dobu trvání tábora děti plnily deset etapových her s hudební tematikou, vše souviselo s autorskou dvojicí. Děti se o ní dozvěděly velké množství informací. Soutěžily mezi sebou dva týmy: „Svěrákovci“ a „Uhlířovci“, každé družstvo mělo svého patrona. Účastníci tábora se naučili nejznámější písničku z tvorby Svěráka a Uhlíře *Není nutno*, kterou se vítali každý den. Poslední táborový týden malí muzikanti připravili pro rodinné příslušníky vystoupení, na němž zazněla píseň *Není nutno*, druhá nejznámější píseň z tvorby Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře *Dělání*, před táborem pro děti neznámá píseň *Září* a nejoblíbenější minioperka *Šípková Růženka*. Na základě rozhovorů, které byly prováděny zábavnou formou s dětmi z MŠ a ZŠ šest týdnů během letních prázdnin 2019, byl sestaven program vystoupení. Kvalitativní výzkum byl veden konstantní komparací po celou dobu tábora.

Deset etapových her, které byly použity k výzkumu:

- První etapová hra zjišťovala dosavadní znalosti o autorské dvojici. Děti věděly o autorské dvojici minimum informací. Pouze čtyři děti znaly správnou odpověď na otázku, kdo je autorem textů a kdo skládá hudbu. Následně účastníci tábora

vypracovali referáty o svých patronech. Tým s názvem „Uhlířovci“ vytvořil referát o Jaroslavu Uhlířovi a „Svěrákovci“ o Zdeňku Svěrákovi.

- Druhá etapová hra zkoumala porozumění údajům o autorské dvojici. Po prvním dni tábora děti již věděly, kdo je z autorské dvojice starší. Dále účastníci uvedli původní povolání Zdeňka Svěráka a znali, že je autorem textů. Jméno Jaroslava Uhlíře si děti spojily s hudbou a uměly odpovědět na otázku, kde se autorská dvojice seznámila. Společnými silami si děti vzpomněly na několik důležitých informací. Důkazem je ukázka záznamového archu v příloze bakalářské práce.
- Třetí etapová hra zahrnovala poznání písní autorské dvojice. Oba týmy správně určily dvanáct písní z dvaceti zahranych na klavír. Jednalo se o písně: *Není nutno; Na vzduchu; Když se zamiluje kůň; Severní vítr; Skálo, skálo; Stromy; Zavolejte strážce; Dělání; Mravenčí ukolébavka; Krávy, krávy; Strašidýlko Emílek*. Dvanáctou „Uhlířovci“ správně uhodnutou písní byla *Statistika*. „Svěrákovci“ tuto píseň správně neurčili, ale na rozdíl od „Uhlířovců“ poznali *Kdyby se v komnatách*.
- Čtvrtá etapová hra si kladla za cíl seznámit se přibližně s polovinou písní z tvorby Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře. Děti v týmu rozstříhaly 256 lístečků s názvy písniček a rozškatulkovaly je podle stejného zaměření. Kritéria rozřazení si děti stanovily dle svého uvážení a písně rozdělovaly především na písničky obsahující osobní jména, zvířata, písně o přírodě a pohádkové písničky.
- Pátá etapová hra spočívala ve vytváření příběhů ze zbylých nezařazených lístečků s písničkami. Děti byly originální. Během hry si zapamatovaly další nové písně z tvorby dvou zmíněných autorů.
- Od prvního dne tábora byla nacvičována minioperka *O Šípkové Růžence*. Děti si odhlasovaly minioperku *O Šípkové Růžence* jako nejlepší ze všech čtyř nabízených. Vzhledem k dobrému průběhu nácvičku bylo v průběhu šesté etapové hry rozhodnuto o uspořádání koncertu, na který si děti vytvořily plakáty. Pravděpodobným důvodem pro výběr této minioperky byla znalost pohádky *Tři bratři*, ve které se nejvíce proslavila píseň *Žili byli bratři tři*, právě z části minioperky *O Šípkové Růžence*. Na druhém místě se umístila minioperka *O Červené Karkulce*. Dále následovaly minioperky *O dvanácti měsíčkách* a *O Budulínkovi*.
- Obsahem sedmé etapové hry byla taneční choreografie a zpěv písně *Mléčný bar*. Propojení pohybu s tancem dětem nedělalo potíže. Etapová hra byla pro děti zábavná a píseň si velmi oblíbily.

- Při osmé etapové hře se účastníci tábora zprvu naučili písničku *Křížovky*. V další fázi měl tým vymyslet křížovku pro tým druhý. Tajenkou musela být jakákoliv píseň z tvorby Svěráka a Uhlíře.
- Devátá etapová hra byla koncipována na souhrnné opakování všech získaných poznatků z celého táborového týdne.
- Desátá etapová hra byla pro celé pozorování a kvalitativní výzkum nejdůležitější. V týmu děti odpovídaly na deset otázek a bonusovou otázkou:
 - *Kdy se narodila slavná dvojice?*
Oba týmy do záznamového archu správně napsaly rok narození Zdeňka Svěráka. „Svěrákovci“ napsali špatný datum narození Jaroslava Uhlíře. „Uhlířovci“ datum narození svého patrona znali.
 - *Kdo je z autorské dvojice starší?*
Oba týmy odpověděly správně. Zdeněk Svěrák je starší než Jaroslav Uhlíř.
 - *Kdo píše texty?*
Správnou odpověď zaznamenaly oba týmy. Zdeněk Svěrák je autorem textů.
 - *Kdo je autorem hudby?*
„Svěrákovci“ i „Uhlířovci“ odpověděli správně. Autorem hudby je Jaroslav Uhlíř.
 - *Vypište názvy čtyř minioperek.*
O Budulínkovi, O Červené Karkulce, O dvanácti měsíčkách a O Šípkové Růžence bylo správné znění odpovědi. Oba týmy si s otázkou poradily.
 - *Kde se autorská dvojice seznámila?*
V Československém rozhlasu. Plný počet bodů za odpověď získaly oba týmy.
 - *Co vše víte o Zdeňku Svěrákovi?*
Děti správně napsaly věk Zdeňka Svěráka, jeho původní povolání a zmínily syna Jana Svěráka.
 - *Co vše víte o Jaroslavu Uhlířovi?*
O Jaroslavu Uhlířovi táborníci nejdůležitější fakta věděli.
 - *Jaké všechny postavy vystupují v naší minioperce O Šípkové Růžence?*
Dané týmy nezapomněly na žádnou vystupující postavu v této minioperce.

- bonusová otázka: *Napište „všechny“ písničky, které od Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře znáte. Čím více písniček, tím více bodů, názvy musí být přesné a bez chyb.*

Bonusová otázka rozhodla o celém výsledku etapové hry. „Uhlířovci“ vyjmenovali z paměti čtyřicet dva názvů písní z tvorby Svěráka a Uhlíře. „Svěrákovci“ si vzpomněli na dvacet jedna písní.

5.3.3 Třetí fáze výzkumu

Třetí fáze výzkumu spočívala v dotazníkovém šetření zaměřeném na učitele. Výběrový soubor pedagogů třetí části výzkumu tvořilo tři sta sedmdesát dva učitelů ve věku 20 – 63 let. Vzorek respondentů zahrnoval různé věkové kategorie od začínajících učitelů až po téměř důchodový věk. Jednalo se o tři sta šedesát žen a dvanáct mužů z městských a vesnických škol napříč celou Českou republikou.

5.4 Použité metody

Pro tento výzkum byla zvolena kvalitativní vědecko-výzkumná metoda, která je zdokumentována ve videonahrávkách přiložených k bakalářské práci (příloha VIII.). Kvalitativní metoda probíhala dlouhodobě a intenzivně během letních táborů. Děti byly pozorovány při hudebních aktivitách zaměřených na tvorbu Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře. Kvantitativní metoda se použila v podobě dotazníku.

Za účelem získání informací pro bakalářskou práci bylo sestaveno dotazníkové šetření, které proběhlo od 12. do 19. února 2020 v mateřských, základních, středních a základních uměleckých školách. Dotazníky byly anonymní a do vybraných škol zaslány prostřednictvím sociální sítě Facebook a elektronické pošty. Návratnost dotazníku byla velmi dobrá. Dotazník obsahuje celkem 13 otázek, nalezneme v něm otázky uzavřené i otevřené. Cílem dotazníkového šetření bylo získat informace od pedagogů, jak tvorbu Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře využívají. Následovalo porovnání s předešlým kvalitativním výzkumem, který byl zaměřen na dětského posluchače.

5.5 Interpretace a vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření

Výsledky šetření jsou přehledně zpracovány v grafech a jsou slovně okomentovány. Číselné hodnoty v procentech byly zaokrouhleny na celá čísla.

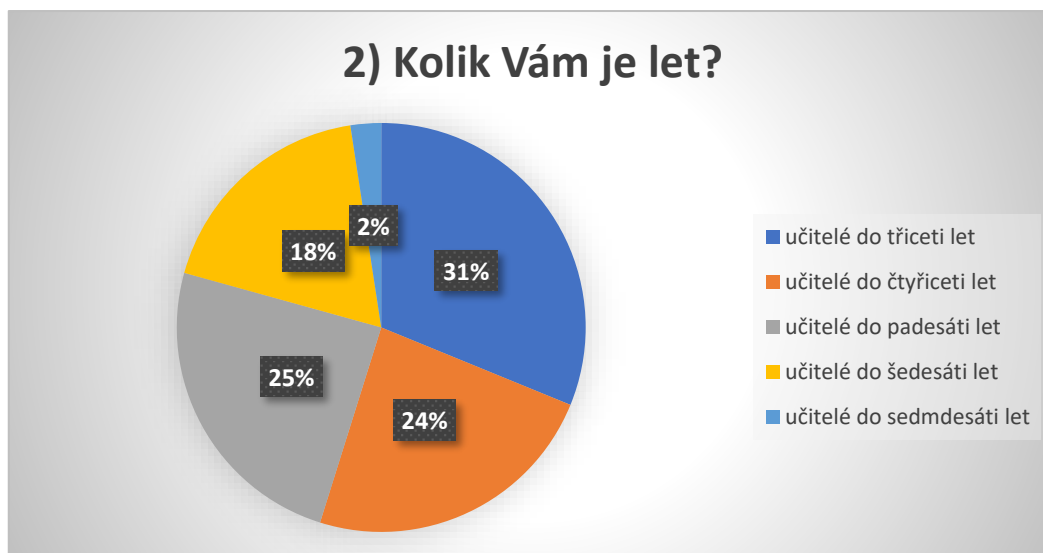
Graf 1 Pohlaví respondentů

Zdroj: Vlastní na základě dotazníkového šetření.

Cílem první otázky bylo zjistit, zda dotazovaný je žena nebo muž. Z daného grafu vyplývá, že na dotazník z celkového počtu 372 respondentů odpovědělo 360 žen a 12 mužů. Odpovědi žen a mužů na následující otázky se od sebe výrazně neliší.

Graf 2 Věk respondentů

Zdroj: Vlastní na základě dotazníkového šetření.

Druhá otázka zjistila, jaký je věk dotazovaných pedagogů, kteří se věnují hudební výchově. Odpovědělo 116 učitelů do třiceti let, 88 učitelů nedosáhlo čtyřiceti let, 91 pedagogů bylo do padesáti let, k věkové skupině do šedesáti let se přihlásilo 68 učitelů a učitelů od šedesáti do sedmdesáti bylo 9. Mezi odpověďmi různých věkových skupin respondentů na následující otázky nebyly rozdíly.

Graf 3 Nejvyšší dosažené vzdělání

Zdroj: Vlastní na základě dotazníkového šetření.

Výzkumný soubor učitelů tvořilo 276 vystudovaných vysokoškoláků, dále 73 učitelů se střední školou s maturitou. Nejméně bylo učitelů s vyšším odborným vzděláním v počtu 23. Odpovědi učitelů s různým vzděláním na následující otázky byly identické.

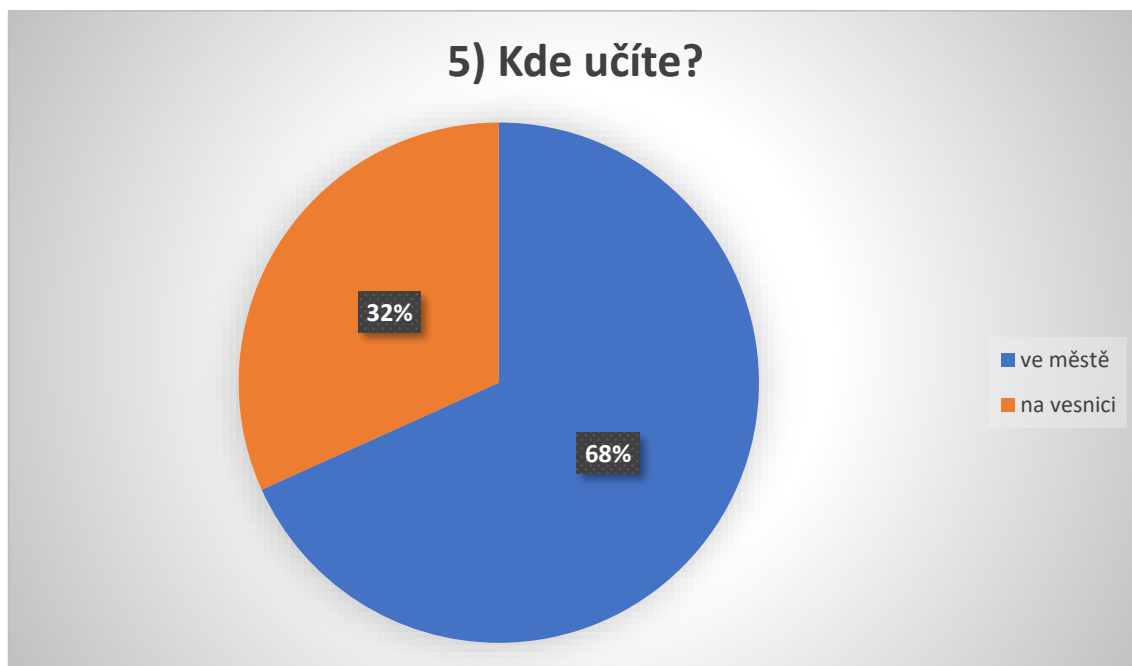
Graf 4 Stupeň vzdělávání

Zdroj: Vlastní na základě dotazníkového šetření.

Následující otázka směřovala ke zjištění, na jakém stupni vzdělávání pedagogové učí. Nastaly i případy, kdy učitel působí souběžně na více stupních. Největší skupinou jsou učitelé z 1. stupně, těch odpovědělo 192. Druhou početnou skupinou jsou pedagogové z mateřských škol v počtu 138. Dále odpovědělo 54 učitelů z druhého stupně, 20 učitelů ze středních škol a taktéž 20 učitelů ze základních uměleckých škol.

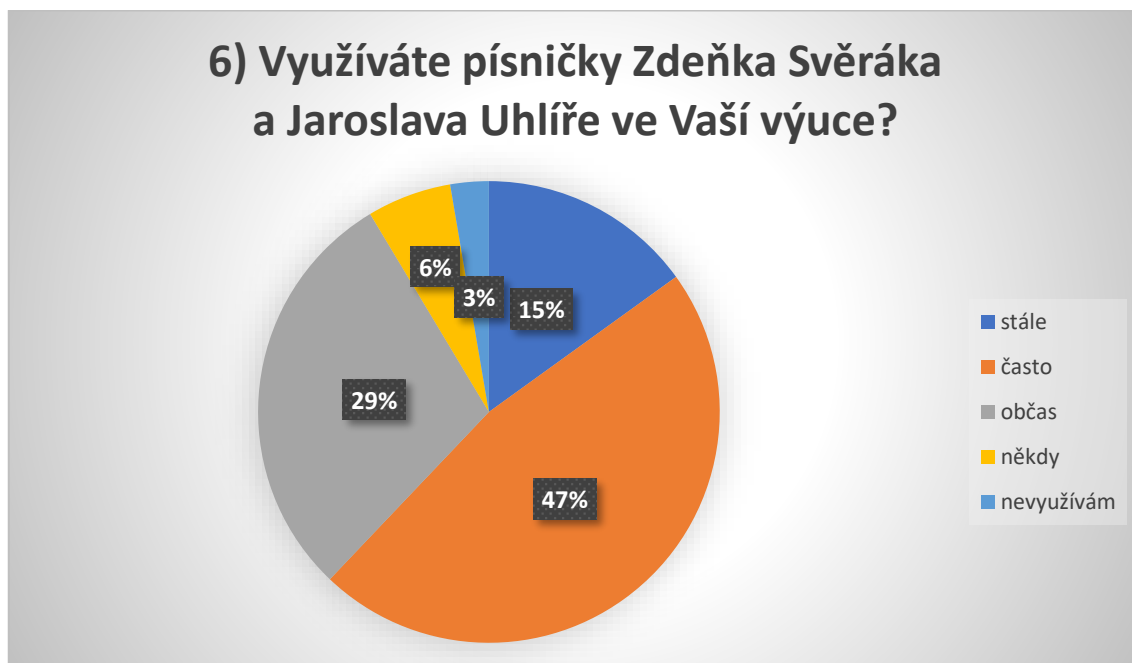
Graf 5 Lokalita školy

Zdroj: Vlastní na základě dotazníkového šetření.

Pátá otázka měla za cíl zjistit, zda pedagogové učí ve městě nebo na vesnici. Převažuje skupina městských učitelů v počtu 258 nad 120 vesnickými učiteli. V několika případech učitel působí zároveň v městské i vesnické škole.

Graf 6 Využitelnost písní ve výuce

Zdroj: Vlastní na základě dotazníkového šetření.

Z grafu vyplývá, že 175 respondentů využívá písničky Svěráka a Uhlíře často, 109 pedagogů jen občas, 56 dotazovaných stále, 22 respondentů využívá písničky jen někdy a 10 učitelů písničky nevyužívá.

Graf 7 Využití písní za padesát let

Zdroj: Vlastní na základě dotazníkového šetření.

Sedmá otázka nemá žádnou vypovídající hodnotu. Cílem bylo zjištění subjektivního pocitu, zda respondenti vidí potenciál písní i v budoucnu. 294 učitelů si myslí, že písničky budou mít ve školství využití i za padesát let. 11 dotazovaných využití písní ve školství za padesát let nepředpokládá. 67 pedagogů nedokázalo posoudit.

Graf 8 Nejznámější píseň z tvorby Svěráka a Uhlíře

Zdroj: Vlastní na základě dotazníkového šetření.

Nejznámější písničku z jejich tvorby zjišťovala osmá otázka. 171 lidí hlasovalo pro píseň *Není nutno*. Na druhé příčce se umístila písnička *Dělání* a na třetím místě *Když se zamiluje kůň*. Někteří respondenti považují za nejznámější písničku z jejich tvorby *Severní vítr*; *Narozeninová*; *Krávy, krávy*; *Mravenčí ukolébavka*; *Holubí dům*; *Statistika*; *Barbora píše z tábora*; *Jaro*; *Prosinec*; *Mléčný bar*; *Pod dubem, za dubem*. Jedenáct dotazovaných odpovědělo „Červená Karkulka“, ovšem *O Červené Karkulce* je název celé minioperky. Zajímavostí je, že na první píseň ze společné tvorby Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře *Strašidýlko Emílek* si vzpomnělo pouze 5 respondentů.

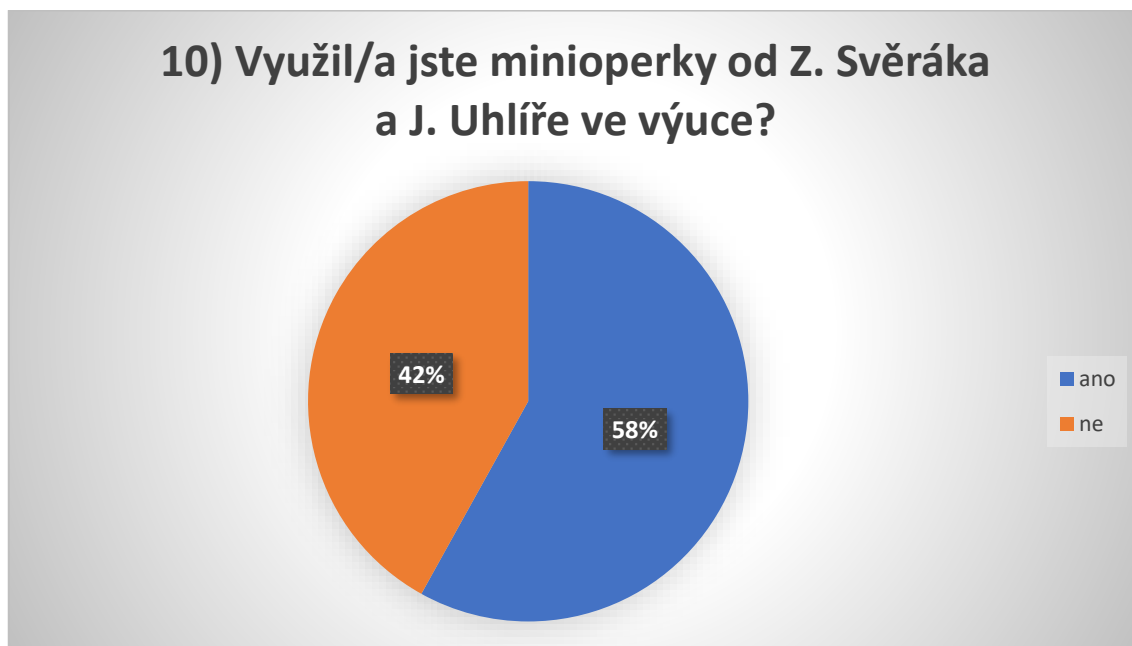
Graf 9 Konkrétně zpívané písničky

Zdroj: Vlastní na základě dotazníkového šetření.

Devátá otázka byla zaměřena na praxi učitelů. Respondenti uvedli celkem 116 písniček. 129 vyučujících alespoň někdy s dětmi zpívalo *Není nutno*. Následovaly písně v tomto pořadí: *Když se zamiluje kůň*; *Dělání*; *Mravenčí ukolébavka*; *Krávy, krávy*; *Prosinec*; *Jaro*; *Narozeninová*; *Barbora píše z tábora*. Dotazující zapsali i písničky, které nejsou z tvorby Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře. Příkladem je píseň *Lečo*, jejíž autorem je Emil Hradecký nebo písnička *Když jde malý bobr spát* od Petra Skoumala.

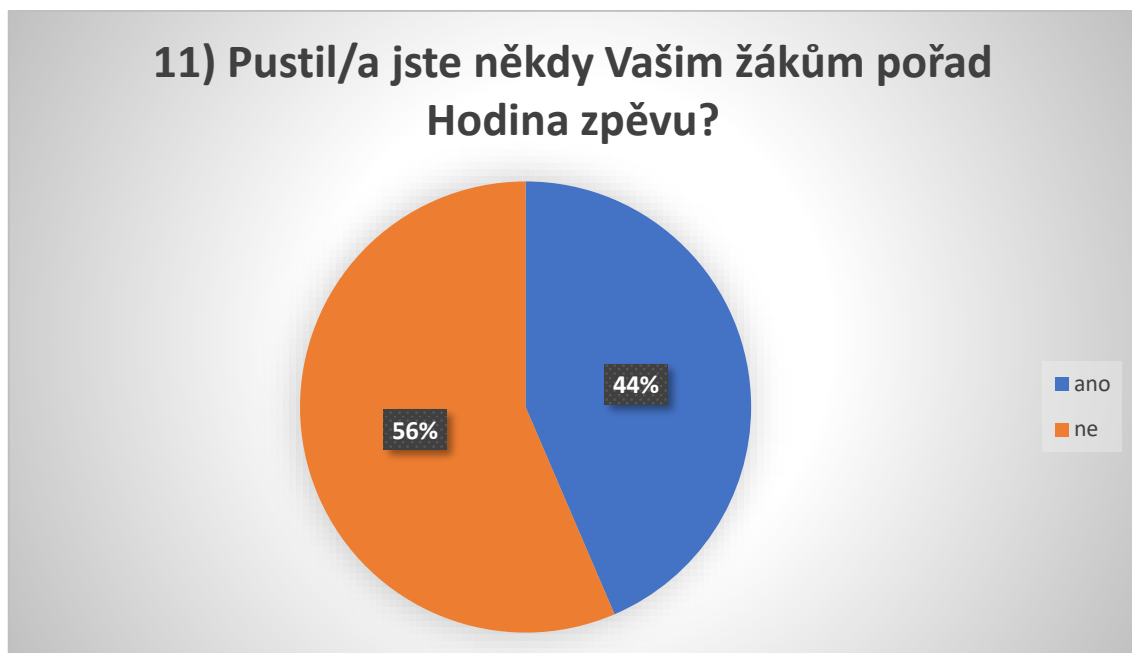
Graf 10 Využití minioperk

Zdroj: Vlastní na základě dotazníkového šetření.

Desátou otázkou se zjišťovalo využití minioperk ve školách. 216 učitelů minioperky ve své praxi využilo. 156 respondentů nevyužilo ani jednu minioperku.

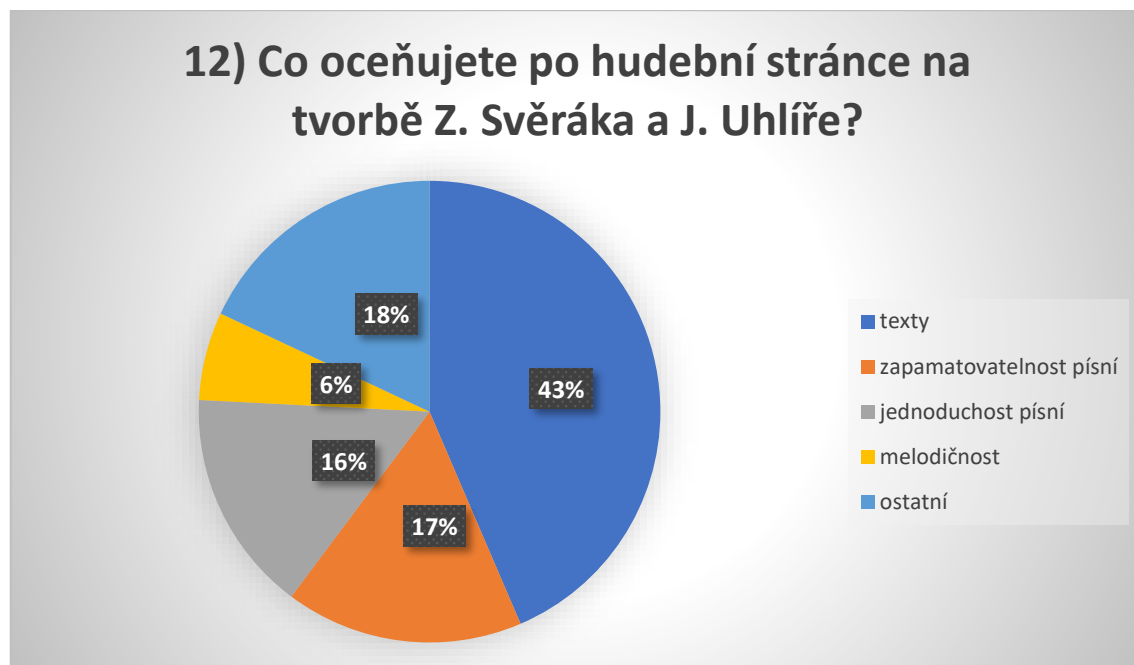
Graf 11 Hodiny zpěvu ve výuce

Zdroj: Vlastní na základě dotazníkového šetření.

Využitelnost *Hodin zpěvu* ve školách udává hodnotu pod 50 %, což není mnoho. Pořad *Hodina zpěvu* využilo pouze 162 dotazovaných, zbylých 210 respondentů tento hudební pořad svým žákům nikdy nepřehrálo.

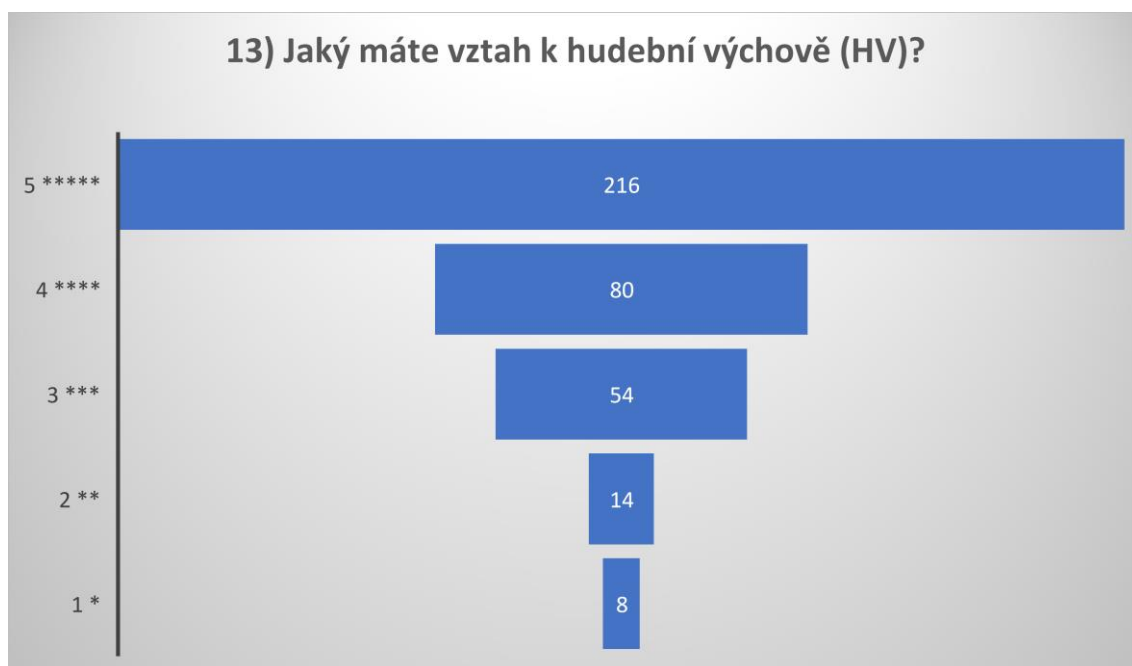
Graf 12 Výjimečnost tvorby Svěráka a Uhlíře

Zdroj: Vlastní na základě dotazníkového šetření.

Odovědi na předposlední otázku odhalily, čeho si pedagogové na tvorbě Uhlíře a Svěráka váží nejvíce. 162 učitelů vyzdvihlo texty Zdeňka Svěráka, podle nich jsou vtipné, srozumitelné a díky hře s jazykem se lehce pamatují. Zapamatovatelnost písní oceňuje 62 pedagogů, jednoduchosti písní si cení 58 učitelů, melodičnosti 23 dotazovaných. Vyučující dále oceňují jednoduché akordy k písním, nadčasovost či výchovnou složku.

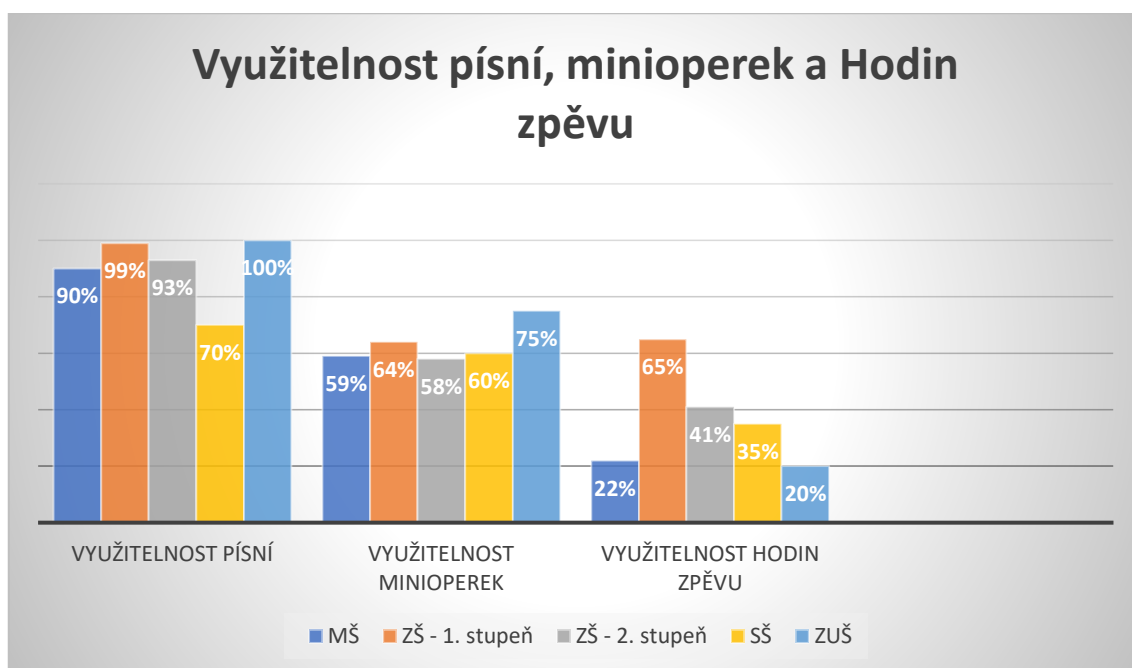
Graf 13 Vztah učitelů k hudební výchově

Zdroj: Vlastní na základě dotazníkového šetření.

Závěrečná otázka byla velmi důležitá pro zhodnocení celého dotazníku. Velké množství oslovených učitelů má k hudební výchově kladný vztah – důkazem je graf. Největší počet, pět hvězdiček, udělilo 216 pedagogů, což představuje 58 % z celkového počtu respondentů.

Graf 14 Využitelnost písní, minioperek a Hodin zpěvu

Zdroj: Vlastní na základě dotazníkového šetření.

Z rozboru je patrné, že tvorba Svěráka a Uhlíře je zastoupená na všech stupních vzdělávání. Nejvíce jsou využívány písně, na druhém místě minioperky a v nejmenším počtu *Hodiny zpěvu*.

5.6 Verifikace hypotéz

V této bakalářské práci byly stanoveny hypotézy týkající se využití tvorby Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře. Pro verifikaci hypotéz byly využity odpovědi učitelů z provedeného dotazníkového šetření a pedagogického pozorování dětí.

- Vstupní hypotéza: **Tvorba Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře je využitelná pro děti v každém věku.**

Vstupní hypotézu potvrdil kvalitativní i kvantitativní výzkum. Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že největší využitelnost mají písně a jsou využitelné pro děti mladšího a staršího školního věku. Následují minioperky a *Hodiny zpěvu*. Ve vazbě na složení výzkumného souboru učitelů podle druhů škol, na kterých působí, se písně nejvíce využívají na 1. stupni ZŠ a v základních uměleckých školách. Minioperky mají největší využitelnost na základních uměleckých školách. *Hodiny zpěvu* jsou v největším počtu využívány na 1. stupni ZŠ.

Tato hypotéza byla potvrzena.

- Pracovní hypotézy:

H¹: Nejmenší využitelnost písní Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře je na středních školách.

Na hypotézu odpovídá poslední uvedený graf. Využitelnost písní na středních školách je 70 %. V porovnání s ostatními školami jsou zde písně nejméně využitelné.

Tato hypotéza je pravdivá.

H²: Tvorba Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře je dětmi oblíbená.

K ověření této hypotézy bylo využito pozorování dětí během letních táborů a otázka č. 12 z dotazníkového šetření.

Hypotéza byla potvrzena.

- Statistické hypotézy:

H³: Vztah učitele k písničkám z tvorby Svěráka a Uhlíře je ovlivněný textem, melodií a vtipem písní.

Hypotéza byla potvrzena otázkou č. 12 z dotazníkového šetření. Učitelé nejvíce na písních oceňují text, zapamatovatelnost, jednoduchost a melodičnost.

H⁴: Nejznámější písničkou, která se dostala do povědomí lidí, je píseň *Není nutno*.

K verifikaci hypotézy přispěl dotazník otázkou č. 8. Během letních táborů v roce 2019 byla od žáků zjištěna stejná odpověď.

Tato hypotéza je pravdivá.

H⁵: Minioperky jsou využívány na všech stupních vzdělávání.

K ověření této hypotézy bylo využito odpovědi na otázku č. 10. Z výzkumu vyplývá, že 58 % učitelů využilo minioperky ve své výuce a 42 % minioperky nevyužilo. Podrobnější analýzou je poslední graf č. 14. Hodnota využitelnosti se pohybuje nad padesáti procenty na všech stupních vzdělávání.

Hypotéza byla potvrzena.

H⁶: Většina dotázaných učitelů používá *Hodiny zpěvu* ve své výuce.

Hypotézu vyvrací otázka č. 11. Z grafu je patrné využití *Hodin zpěvu* pouze ve 44 %. Zbylých 56 % učitelů *Hodiny zpěvu* ve výuce nevyužívá.

Hypotéza nebyla potvrzena, je tudíž nepravdivá.

6 Využitelnost tvorby Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře

Na základě vystudování střední odborné školy pedagogické a dosavadních zkušeností dochází autorka bakalářské práce k závěru, že písničky Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře jsou nadčasové a využitelné pro mnohé věkové kategorie. Propojení příběhově promyšlených textů spolu se zajímavou melodií vytváří na posluchače celkový dojem. Z vlastních zkušeností autorky na jejich písně jinak nahlíží dětský a jinak dospělý posluchač.

V mateřské škole učitelé využívají skladby autorské dvojice v tematických okruzích. Každý týden je v mateřských školách téma, kterým vyučující motivují děti ve všech možných aktivitách. Na jakékoliv téma se nějaká píseň z tvorby těchto autorů hodí. Písničky se dají využít již od ranního příchodu do mateřské školy, kdy ve třídě vytváříme přátelskou atmosféru podpořenou hudebním doprovodem. V rámci přivítání dětí v ranním kruhu si pedagogové s dětmi mohou zazpívat písničku pro lepší den. Po přivítání následuje rozcvička, kterou obohatí během rušné a průpravné části také hudba autorské dvojice. Při řízených činnostech, ať už hudebních či sportovních, je hudba Svěráka a Uhlíře rovněž vhodná. Při hudební činnosti se s dětmi zpívá, zpěv může obohatit hra na Orffovy nástroje nebo pohybový doprovod. Tvorba autorské dvojice se dá využít v mateřské škole téměř při všech činnostech. Záleží na každém učiteli, jaký vztah k hudební výchově má. Vztah k ní se odráží i ve frekvencii hudebních aktivit. Přímo mateřským školám autoři věnovali píseň s názvem *Mateřinky*.

Z vlastní zkušenosti autorky práce je na prvním stupni základních škol předmět hudební výchova velmi oblíbený. Písničky Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře se dají využít při vokální činnosti, instrumentální činnosti, poslechové činnosti i hudebně pohybové činnosti.

Druhý stupeň základních škol je pro výuku hudební výchovy velmi pestrý a písně Svěráka a Uhlíře se mohou použít nejen při hudební výchově. V rámci mezipředmětových vztahů může učitel skladby Svěráka a Uhlíře využít i v dalších předmětech. Písničky *Elektrický proud*; *Vodojem*; *Hlavně, že jsme na vzduchu* nebo *Vzducholod'* se dají použít jako motivace ve fyzice. *Úsudkový příklad* nebo *Statistika* najdou uplatnění v matematice. U některých písní děti chápou hloubku textu písní,

například *Neopouštěj* nebo *Není nutno* jsou žáci schopni textově rozebrat při rozborech vět v českém jazyce.

Na středních školách se setkáváme s hudební výchovou na gymnáziu a na střední odborné škole pedagogické. Na těchto školách s hudební výchovou je při výběru skladeb z tvorby Svěráka a Uhlíře dobré dbát na individuální a věkové zvláštnosti žáků. Vhodnými písněmi pro tuto věkovou skupinu mohou být *Ani k stáru* nebo *At' smolařům je hej*.

Základní umělecká škola R. A. Dvorského ve Dvoře Králové nad Labem tvorbu Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře využívá v hudebním oboru, tanečním oboru, literárně-dramatickém oboru, a dokonce i ve výtvarném oboru. At' už se jedná o reprodukci písničky, zahrání melodie, ztvárnění minioperky nebo vyjádření obsahu písně.

Důkazem toho, jak jsou písně využitelné, je akce *Dvůrfest*, která se konala dne 27. 6. 2019 a propojovala všechny druhy škol ve Dvoře Králové nad Labem. Zúčastnily se mateřské školy, základní školy, střední škola a základní umělecká škola. Na akci se rovněž podílel *Dům dětí a mládeže Jednička Dvůr Králové nad Labem*. Program byl sestaven z písní Svěráka a Uhlíře, které se naučily děti různých věkových kategorií.

Knihovna města Hradce Králové dne 4. 11. 2019 věnovala zmiňované autorské dvojici jeden z dílů cyklu *Pondělní matiné*, během kterého byl promítán dokument *Svěrák a Uhlíř - padesát let spolu*.

Není nutno se stalo nejznámější písní z tvorby Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře. Písnička se dostala do povědomí obyvatel naší země především díky filmu *Tři veteráni*. Využití skladba měla při akci *Není nutno nezpívat* dne 25. 3. 2020. Cílem události bylo propojit se ze svých domovů a společně si zazpívat, případně i zahrát ve stejný čas *Není nutno*. Píseň byla věnována všem, kteří pracovali během koronavirové pandemie v první linii. Do výzvy se zapojilo mnoho lidí od nejmladších po nejstarší. Písničku *Není nutno* přenášely ten den od 12:30 hodin veřejnoprávní Česká televize, Český rozhlas a některé soukromé rozhlasové stanice.⁷¹

⁷¹ NENÍ NUTNO NEZPÍVAT [online]. Praha: Česká televize, 2020 [cit. 01.03.2020] Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13412019696-neni-nutno-nezpivat/>

6.1 Projektový den v MŠ, ZŠ, SŠ

Autorka práce navrhla a zrealizovala projektový den v mateřské škole, základní škole a střední škole ve Dvoře Králové nad Labem. Téma projektu *Nic není jako dřív* mělo za úkol obohatit klasické vyučování projektovým dnem, ve kterém byla využita píseň z tvorby Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře.

„V historickém kontextu je projektová metoda běžně spojována s reformním pedagogickým hnutím konce 19. a počátku 20. století, zejména se jmény J. Dewey a W. Kilpatricka.“⁷² John Dewey je iniciátorem projektové metody, zastánce názoru, že žáci získávají zkušenosti v osobní činnosti. Projektová výuka se dle dosavadních pedagogických zkušeností autorky práce využívá i v oblasti hudební výchovy. Mezipředmětové vztahy lze upevnit dle RVP v rámci projektových dnů.

6.1.1 Projektový den v mateřské škole

Téma: Nic není jako dřív (píseň *Vítej na světě*)

Organizace: projektová výuka ve třídě

Výukové metody: klasické: slovní – vyprávění a rozhovor, názorně-demonstrační; aktivizující: inscenační metoda a didaktická hra

Příklady rozvíjených klíčových kompetencí: kompetence sociální a personální, kompetence komunikativní

Časová dotace: jeden den v MŠ

Cíl: zmapovat svůj život a porozumět sociálním rolím

Získané poznatky, vědomosti či dovednosti: zjištění data svého narození, opakování ročních období, měsíců

Průběh projektu:

- 1) motivace písničkou *Vítej na světě* od Z. Svěráka a J. Uhlíře
- 2) vytvoření jednotlivých skupin (skupiny vytváří paní učitelka) – vedoucím skupiny je předškolák

⁷² SVOBODOVÁ, J. Výběr z reformních i současných edukačních koncepcí. 1. vyd. Brno: MSD s.r.o., 2007, s. 60. ISBN 976-80-86633-93-0.

- 3) rozdělení sociálních rolí ve hře „*Na rodinu*“ po skupinkách – maminka, tatínek, miminko, babička, dědeček
- 4) vymyšlení rodinné scénky – následná hra dětí na rodinu
- 5) předvedení scénky ostatním týmům
- 6) povídání o tom: a) jaké to bylo, když jsem byl/a miminko; b) jednou budu máma/táta a později babička/děda. Rozhovory ve skupině – jaká je moje/tvoje maminka, tatínek, sourozenec, babička, dědeček.
- 7) procházka po městě/vesnici – do jakých obchodů chodí maminka, tatínek
- 8) zpěv písně *Vítej na světě*
- 9) povídání o tom, v jakém ročním období jsme se narodili, v jaký měsíc a den
- 10) na společný papír zástupci skupiny kreslí sebe jako miminko
- 11) výstava na nástěnce ve třídě
- 12) povídání a hromadné zhodnocení projektového dne v mateřské škole všemi účastníky

Výsledek (uplatnění) projektu: Činnosti v projektu nenarušují program běžného dne v mateřské škole. Projevují se vůdčí osobnosti v týmech. Děti vymýšlejí scénky, jak maminka něco vaří a tatínek opravuje. Výsledkem je pochopení pojmu rodina. Projekt se dá uzpůsobit věkovým a individuálním zvláštnostem každého dítěte.

Tipy: téma *Nic není jako dřív* se dá zakomponovat do tematického plánu v průběhu školního roku. Předškolákům se dají vysvětlit pojmy minulost (byl jsem malé miminko – neuměl jsem chodit) / přítomnost (jsem předškolák) / budoucnost (jednou budu velká/velký jako máma/táta, jednou budu mít miminko a budu já máma/táta).

6.1.2 Projektový den na 1. stupni základní školy

Téma: Nic není jako dřív (píseň *Zapomnětlivá*)

Organizace: projektová výuka ve třídě

Výukové metody: klasické: slovní – vyprávění a rozhovor, názorně-demonstrační; aktivizující: inscenační metoda a didaktická hra

Mezipředmětové vztahy: hudební výchova, český jazyk, výtvarná výchova, přírodověda

Příklady rozvíjených klíčových kompetencí: kompetence sociální a personální, kompetence komunikativní

Časová dotace: 4 vyučovací hodiny

Cíl: zmapovat svůj život a porozumět sociálním rolím v životě, stmelit kolektiv

Získané poznatky, vědomosti či dovednosti: zapomnětlivá – psaní „mně“; kdo je to švagr

Průběh projektu:

- 1) motivace písničkou *Zapomnětlivá* od Z. Svěráka a J. Uhlíře
- 2) utvoření jednotlivých skupin (skupiny vytváří paní učitelka) – zvolení vedoucího týmu
- 3) povídání ve skupinkách o tom, zda někdy člověk zapomíná
- 4) povídání o zapomínání a paměti – hledání informací v učebnicích a encyklopediích pro děti – většinou se zapomíná s postupem věku.
- 5) vymyšlení pomůcky na zapamatování – příklad: uzel na kapesníku – návrh projektu, rozvoj fantazie – grafický projekt
- 6) představení svého projektu ostatním skupinkám
- 7) sepsání desatera „Jak se učí na testy moje skupina?“
- 8) češtinářské okénko: zapomnětlivá – „mně“ se píše a jaká další slova se píšou s „mně“, kdo ví? Kdo je to švagr a co je almara? (slova z písničky)
- 9) vymyšlení scénky s názvem „Zapomnětlivá“ – divadlo s pointou a rekvizitami dle vlastního uvážení
- 10) předvedení divadla ostatním skupinám
- 11) zpěv skladby *Zapomnětlivá*
- 12) zhodnocení projektu – co se žáci za celý den naučili a co se o svých spolužácích dozvěděli

Výsledek (uplatnění) projektu: Projekt ukázal dětem, že zapomínat je běžné – ale existují postupy, které pomáhají zapomínání omezit (například vedení diáře). Děti vytvářejí fantazijní nápady – kouzlo proti zapomínání, bonbon proti zapomínání, věštecká koule atd. Výsledkem je stmelení kolektivu.

Tipy: Divadlo mohou děti zdokonalit a zahrát na školní akademii pro rodiče. Projekt se doporučuje 4. a 5. třídě.

6.1.3 Projektový den na 2. stupni základní školy, na střední škole

Téma: Nic není jako dřív

Organizace: projektová výuka ve třídě

Výukové metody: klasické: slovní – vyprávění a rozhovor, názorně-demonstrační; aktivizující: inscenační metoda a didaktická hra

Mezipředmětové vztahy: hudební výchova, dějepis

Příklady rozvíjených klíčových kompetencí: kompetence sociální a personální, kompetence komunikativní

Časová dotace: 4 až 5 vyučovacích hodin

Cíl: zmapovat svůj život a porovnat život v minulosti, smelit kolektiv

Získané poznatky, vědomosti či dovednosti: poznatky z dějin

Průběh projektu:

- 1) motivace písničkou *Drobná paralela* od hudební skupiny *Chinaski*
- 2) utvoření jednotlivých skupin
- 3) povídání ve skupinkách o tom, co není jako dřív
- 4) minulost odkazuje do přítomnosti – co bylo za našich rodičů a teď už není, vytvoření projektu (odkaz do historie – práce s internetem) s grafickým zpracováním
- 5) Co si myslíte, že bude za sto let v roce 2120? Jaká bude hudba? Jak to na Zemi bude vypadat? Co se za tu dobu změní? – vytvoření druhého projektu s grafickým zpracováním
- 6) představení svého projektu ostatním skupinkám a porovnání
- 7) Písnička *Neopouštěj staré známé*. Co Zdeněk Svěrák s Jaroslavem Uhlířem chtěli písni říct? – Je píseň pravdivá? A proč? Téma k diskuzi.
- 8) naučení písni *Neopouštěj staré známé*
- 9) sepsání desatera – co se změnilo za pět let, co jsem měl rád a už nemám
- 10) rodina je celoživotní kotva: vytvoření rodinného erbu – na co jsem pyšný, co jsem zdědil po svých rodičích, jakým mottem se řídí naše rodina, můj největší úspěch
- 11) zhodnocení projektu – co se žáci za celý den naučili a co se o svých spolužácích dozvěděli

Výsledek (uplatnění) projektu: Projekt rozvíjí fantazii a kreativitu. Projektový den pomáhá pochopit životní hodnoty, vede k zamyšlení a pomáhá ke stmelení kolektivu. Výsledkem je porovnání minulosti a přítomnosti.

Tipy: Zadat domácí úkol – den bez mobilního telefonu, motivace: Když vaši rodiče chodili do školy, také v té době mobilní telefony nebyly.

Na střední škole porovnání písně s názvem *Semiška*, co má společného s písní *Neopouštěj staré známé ?* – hledání různých odpovědí.

Projektový den navržený pro 2. stupeň základní školy a střední školy je vhodný i pro žáky literárně-dramatického oboru v základních uměleckých školách.

Závěr

Bakalářská práce se zaměřuje na Zdeňka Svěráka, Jaroslava Uhlíře a jejich tvorbu pro děti. Při vypracování bakalářské práce jsem čerpala z dlouhodobé spolupráce obou autorů, během níž vytvořili přes čtyři sta písní, které jsou oblíbené u dětí i dospělých.

Z výzkumu jednoznačně vyplývá, že děti i učitelé mají k písním Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře kladný vztah. Ve výuce pedagogové ze společné tvorby Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře využívají nejvíce písničky, následně minioperky a nejméně *Hodiny zpěvu*. Využitelnost předmětné tvorby se při pohledu na průřez jednotlivými stupni vzdělávání liší. Ve vazbě na složení výzkumného souboru učitelů podle druhů škol, na kterých působí, je největší využitelnost písní na základních uměleckých školách a na 1. stupni základních škol. S minioperkami nejčastěji pracují základní umělecké školy a *Hodiny zpěvu* jsou nejvíce využívány na 1. stupni základní škol. Na tvorbě Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře učitelé oceňují nápadité texty, zapamatovatelnost písní, melodičnost a jednoduchost. Nejznámější písní mezi respondenty je skladba *Není nutno*. Většina učitelů se domnívá, že tvorba autorské dvojice bude mít využití i za padesát let. Výsledek využitelnosti písní, minioperek a *Hodin zpěvu* byl zaslán agentuře samotných autorů. Tvorbu Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře si můžeme připomínat zásluhou vydaných zpěvníků, CD, VHS a DVD.

Práce měla za cíl zjistit využitelnost písní, minioperek a *Hodin zpěvu* v mateřských, základních, středních a základních uměleckých školách a zjistit důvod, proč jsou písně tak oblíbené. Výzkum tvořilo sedm hypotéz. Vstupní hypotéza byla stanovena před realizací první části výzkumu. Další hypotézy se dělily na pracovní hypotézy a statistické hypotézy. Šest ze sedmi hypotéz bylo potvrzeno. Vyvrácena byla hypotéza „Většina dotázaných učitelů používá *Hodiny zpěvu* ve své výuce“. *Hodiny zpěvu* jsou nejméně využitelné – důvodem je délka pořadu *Hodina zpěvu*, která se kryje s trváním celé vyučovací hodiny. Námětem pro využití písní Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře i v budoucnu je vypracování projektového dne pro žáky mateřských, základních a středních škol. Písničky Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře zaznívají především v pohádkových příbězích a v nich vítězí dobro nad zlem. Autorská dvojice prostřednictvím zvolených témat děti vychovává, a tak je velká šance, že jejich skladby budou kultivovat životní cestu dětí.

Použité zdroje

- Ať žijí duchové* [film]. Režie Oldřich LIPSKÝ. Československá republika, 1977.
- ČERMÁKOVÁ, Dana. *Génius Zdeněk Svěrák*. Praha: Imagination of People, 2009. ISBN 978-80-904214-4-8.
- ČERMÁKOVÁ, Dana. *Zdeněk Svěrák Muž renesanční*. Praha: Imagination of People, 2019. ISBN 978-80-87685-51-3.
- GREGOR, Vladimír. *Česká dětská píseň umělá: píseň jednohlasá s průvodem klavíru, houslí nebo orchestru*. Praha: t. Mír, 1959. Knihovnice Hudebních rozhledů.
- HERDEN, Jaroslav. *Hudba pro děti a mládež*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979.
- HERDEN, Jaroslav, Jiří KOLÁŘ a Eva JENČKOVÁ. *Hudba pro děti: vysokoškolská učebnice : studium učitelství pro 1. stupeň základní školy*. Praha: Karolinum, 1992.
- Hodina zpěvu* [pořad]. Režie Viktor POLESNÝ. Česká republika, 1998-2017.
- HORÁK, Vladimír a Vladimír KOULA. *Hudba pro děti a mládež*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976.
- HUDEBNÍ ČINNOSTI pro předškolní vzdělávání: Nácvič písni. *Metodický portál RVP - Modul Články* [online]. Praha: Národní pedagogický institut ČR, 2020 [cit 1. 3. 2020.]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/16933/HUDEBNI-CINNOSTI-PRO-PREDSKOLNI-VZDELAVANI-NACVIK-PISNI.html/>
- JAMUSICA. *Hudba pro děti a mládež: Žánry a typy hudby pro děti a mládež* [online]. Brno: Hudební fakulta JAMU v Brně, 2018- [cit. 2020-02-29]. ISSN 2694-7579. Dostupné z: <https://jamusica.msite.eu/?p=478>
- JENČKOVÁ, Eva. *Hudba a pohyb ve škole*. Hradec Králové: Tandem, 2005. ISBN 80-903115-7-1.
- JENČKOVÁ Eva. *Hudba pro děti* [elektronická pošta]. Message to: eva.jenckova@uhk.cz. 6. 3. 2020 23:09 [cit. 2019-03-06]. Osobní komunikace.
- JENČKOVÁ, Eva. *Hudební pohádka*. 5. upravené vydání. Hradec Králové: Tandem, 2019-. *Hudba v současné škole*. ISBN 978-80-86901-84-8.
- Koloběžka první* [film]. Režie Ludvík RÁŽA. Československá republika, 1984.

Lotrando a Zubejda [film]. Režie Karel SMYCZEK. Československá republika, 1997.

MAZUREK, Jan. *Hudba pro děti a mládež*. Ostrava: Pedagogická fakulta, 1984.

MÜLEROVÁ Eva. Sbor v Sedmihlásku [elektronická pošta]. Message to: evamullerova@gmail.com. 6. 2. 2020 11:01 [cit. 2019-03-07]. Osobní komunikace.

NENÍ NUTNO NEZPÍVAT [online]. Praha: Česká televize, 2020 [cit. 01.03.2020]
Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13412019696-neni-nutno-nezpivat/>

Obecná škola [film]. Režie Jan SVĚRÁK. Česká republika, 1991.

O Budulínkovi [minioperka]. Režie Viktor POLESNÝ. Česká republika, 2004.

O Červené Karkulce [minioperka]. Režie Viktor POLESNÝ. Česká republika, 2005.

O dvanácti měsíčkách [minioperka]. Režie Viktor POLESNÝ. Česká republika, 2007.

PECHÁČEK, Stanislav. *Lidová píseň a sborová tvorba*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1830-2.

Princové jsou na draka [film]. Režie Jiří ADAMEC. Československá republika, 1980.

S čerty nejsou žerty [film]. Režie Hynek BOČAN. Československá republika, 1984.

SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy na 2. stupni základní školy: učebnice pro posl. pedagog. fakult. 2., část. upr. vyd.* Praha: SPN, 1984. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

SVĚRÁK, Zdeněk. *Jaké je to asi v čudu: pohádky, písničky a povídky pro děti od 8 let*. Ilustrovala Vlasta BARÁNKOVÁ. Havlíčkův Brod: Fragment, 2003. ISBN 80-7200-776-9.

SVĚRÁK, Zdeněk a Jaroslav UHLÍŘ. *Když je pěkné počasí*. Ilustrovala Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Fragment, 2011. ISBN 978-80-253-1252-0.

SVĚRÁK, Zdeněk a Jaroslav UHLÍŘ. *Když se zamiluje kůň: písničky s notami a akordy pro děti i dospělé*. Ilustrovala Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Fragment, 2004. ISBN 80-7200-910-9.

Svěrák a Uhlíř - padesát let spolu [film]. Režie Viktor POLESNÝ. Česká republika, 2019.

Tatínek [film]. Režie Jan SVĚRÁK. Česká republika, 2004.

TOCHÁČKOVÁ Lucie. Sbor v Sedmihlásku [elektronická pošta]. Message to: Loto@centrum.cz. 29. 12. 2020 21:42 [cit. 2019-03-07]. Osobní komunikace.

UHLÍŘ, Jaroslav [online]. Praha: Česká televize, 2020 [cit. 01.03.2020]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/jaroslav-uhlir/>

UHLÍŘ, Jaroslav [online]. Praha: Cinemania, 2007 [cit. 01.03.2020]. Dostupné z: <http://cinemania.sweb.cz/uhlir.htm>

UHLÍŘ, Jaroslav [online]. Praha: Kulturní portál.cz, s.r.o., 2020 [cit. 17.04.2020]. Dostupné z: <http://www.jaroslavuhlir.cz/>

UHLÍŘ, Jaroslav a Zdeněk SVĚRÁK. *Mám v hlavě myš Lenku*. Ilustrovala Vlasta BARÁNKOVÁ. Havlíčkův Brod: Fragment, 2006. ISBN 80-253-0320-9.

VÍTKOVÁ, Radana. *Hvězdy českého filmu IV*. Havlíčkův Brod, Fragment, 2002, ISBN 80-7200-636-3

VLČINSKÁ, Zuzana. *Písňe na cesty krajinami duše: 128 lidových písní ve vícehlasých úpravách pro společné zpívání i léčení hudbou*. Praha: Vyšehrad, 2015. ISBN 978-80-7429-626-0.

Svěrák obdržel čestný doktorát. Za vytříbený humor i práci s češtinou. *Lidovky* [online]. Praha: Lidovky, 2015 [cit. 2020-07-29]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/lide/sverak-obdrzel-cestny-doktorat-za-vytribeny-humor-i-praci-s-cestinou.A150325_164903_lide_ele

50 LET DIVADLA JÁRY CIMRMANA. *Cimrmanův zpravodaj* [online]. Praha: Divadelní společnost, 2020 [cit. 2020-07-29]. Dostupné z: <https://www.cimrman.at/list.php?l=4>

Seznam grafů

Graf 1 Pohlaví respondentů	34
Graf 2 Věk respondentů	34
Graf 3 Nejvyšší dosažené vzdělání	35
Graf 4 Stupeň vzdělávání.....	35
Graf 5 Lokalita školy	36
Graf 6 Využitelnost písní ve výuce.....	36
Graf 7 Využití písní za padesát let	37
Graf 8 Nejznámější píseň z tvorby Svěráka a Uhlíře.....	38
Graf 9 Konkrétně zpívané písničky	39
Graf 10 Využití minioperek	40
Graf 11 Hodiny zpěvu ve výuce	40
Graf 12 Výjimečnost tvorby Svěráka a Uhlíře	41
Graf 13 Vztah učitelů k hudební výchově	42
Graf 14 Využitelnost písní, minioperek a Hodin zpěvu	42

Seznam příloh

- I. Dotazník pro učitele
- II. Tábor „Není nutno“
- III. Hry motivované Zdeňkem Svěrákem a Jaroslavem Uhlířem
- IV. Etapová hra s tematikou autorské dvojice
- V. Tvorba plakátu Jaroslava Uhlíře
- VI. Závěrečná etapová hra
- VII. Ukázka samostatné práce dětí
- VIII. DVD s koncertem a videonahrávkami z táborů

I.Dotazník

Zdeněk Svěrák, Jaroslav Uhlíř a jejich tvorba pro děti

Vážené paní učitelky, vážení páni učitelé,

Jmenuji se Eva Horáčková a jsem studentkou Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové – studijní obory „Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání“ a „Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání“. Pro účely vypracování bakalářské práce na téma „Zdeněk Svěrák, Jaroslav Uhlíř a jejich tvorba pro děti“, bych Vás ráda požádala o vyplnění přiloženého dotazníku. Je určen všem pedagogům, kteří se zaměřují na hudební výchovu a je zcela anonymní. Pokud není uvedeno v otázce, kolik je možných odpovědí, je vždy možná pouze jedna odpověď. Jste-li k tomu vyzván/a, prosím, o doplnění Vaší odpovědi.

Tvorbu této dvojice mám nejraději ze všech skladatelů hudby pro děti. V mém dětství se všechny Hodiny zpěvu musely nahrávat na VHS a já je sledovala v každé volné chvíli. Považuji jejich tvorbu za geniální a vhodnou pro děti všech věkových kategorií.

1) Jste žena nebo muž? *

- žena
- muž

2) Kolik Vám je let? *

Text stručné odpovědi

3) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? *

- Středoškolské s maturitou
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské

4) Na jakém stupni vzdělávání učíte? *

více možných odpovědí

- MŠ
- 1.stupeň ZŠ
- 2.stupeň ZŠ
- SŠ
- ZUŠ

5) Kde učíte? *

více možných odpovědí

ve městě

na vesnici

6) Využíváte písničky Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře ve Vaší výuce? *

stále

často

občas

někdy

nevyžívám

7) Myslíte si, že písničky Svěráka a Uhlíře budou mít využití ve školství i za padesát let? *

ano

ne

nevím

8) Jaká je podle Vás nejznámější písnička z jejich tvorby? *

Text stručné odpovědi

9) Které konkrétní písničky jste s dětmi zpíval/a? *

Čím více písniček napíšete, tím lépe. Prosím o napsání alespoň jedné konkrétní písně. Maximum písniček pro vypsání je deset.

Text dlouhé odpovědi

10) Využil/a jste minioperky od Z. Svěráka a J. Uhlíře ve výuce?

ano

ne

11) Pustil/a jste někdy Vaším žákům pořad Hodina zpěvu? *

ano

ne

12) Co oceňujete po hudební stránce na tvorbě Z.Svěráka a J.Uhlíře? *

Text dlouhé odpovědi

13) Jaký máte vztah k hudební výchově (HV)? *

1 2 3 4 5

Nemám kladný vztah k HV.

Mám velmi kladný vztah k HV.

Děkuji za Váš čas a ochotu!

S poděkováním Eva Horáčková

Zaškrtněte pro potvrzení a následně odešlete.

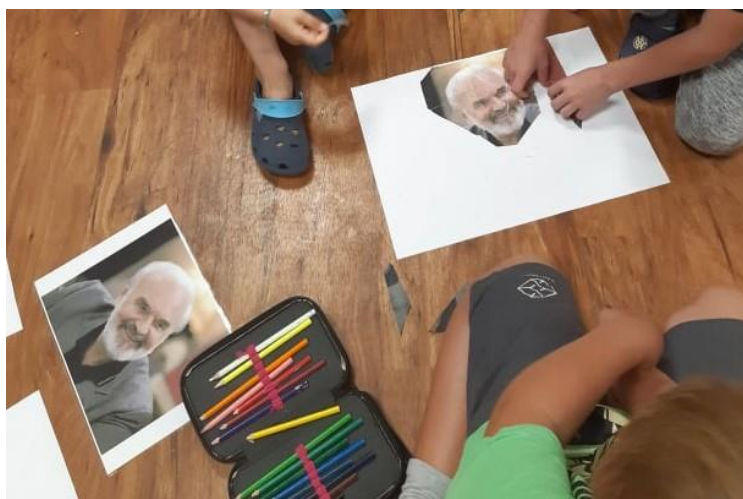
Zdroj: Osobní archiv autora.

II. Tábor „Není nutno“

Zdroj: Osobní archiv autora.

III. Hry motivované Zdeňkem Svěrákem a Jaroslavem Uhlířem

Zdroj: Osobní archiv autora.

IV. Etapová hra s tematikou autorské dvojice

Zdroj: Osobní archiv autora.

V. Tvorba plakátu Jaroslava Uhlíře

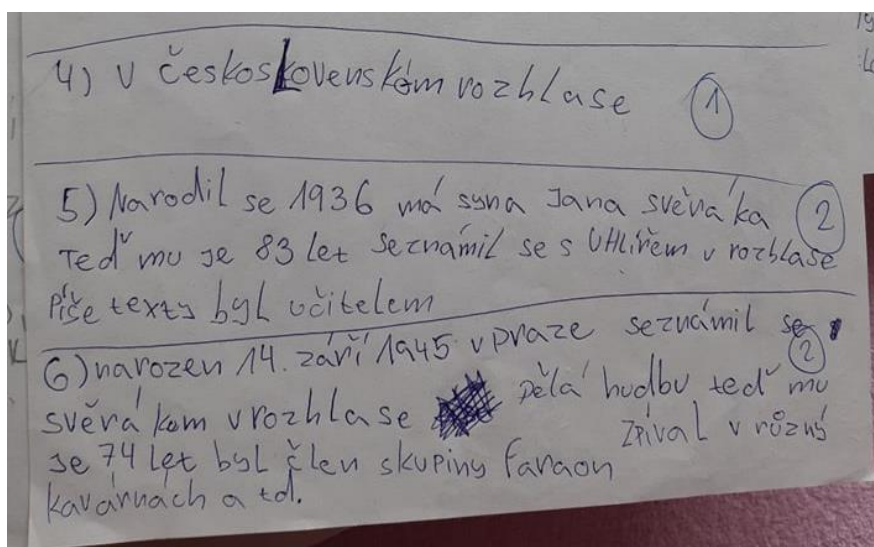
Zdroj: Osobní archiv autora.

VI. Závěrečná etapová hra

Zdroj: Osobní archiv autora.

VII. Ukázka samostatné práce dětí

Zdroj: Osobní archiv autora.